CLAVDII

GALENI PERGAMENI IN HIP.

librum de natura hominis commentarius.

Ioanne Guinterio Andernaco interprete.

Accesserunt Iacobi Syluij Medici scholia multò quàm priùs locupletiora.

LVGDVNI,

Apud Gulielmum Rouillium,

Sub scuto Veneto.

1549.

CLAVDII GALENI PERGAMENI IN HIPpocratis Librum de natura hominis commentarius.

IOANNE GVINTERIO Andernaco interprete.

E elemẽtis ex Hippocratis ſententia commentariũ,quẽ olim conſcripſi,familiarium cuidam peregrinationem inſtituenti tradidi, ad illius me ingenij captum,habitumq́; in eo accõmodans. Quæ igitur ipſum exactè nouiſſe ſciueram,ea neque operis initio demonſtraui,neq; cõmemini,& ſi ita factitare cõſueuerim,quũ ſermo omnibus ipſum lecturis eſt cõmunis futu

rus. Quoniã verò in multorũ manus liber haud noui qua ratione, iamque excidit, alium præter illũ conscribere visum mihi nõ est: & interpretationẽ libri de natura hominis hoc nomine distuli, quòd omnia quæ ad eam rem attinebant, in cõmentario priùs ædito (cui titulum indidi. De elementis secundum Hippocratis sententiam) manifestò sim persecutus. Proinde nunc (quandoquidem familiares mei ipsius quoq; Hippocratici libri expositionem, non modò dictionũ ad dogma necessariarũ (vt in illo priùs feci) sed omnium ordine à me desiderarũt accipere) exordiens interpretationẽ, illa priùs scribam, quæ in libri de elementis secundum Hippocratem initio dicere omisi, quòd familiarem nostrum ea non latere scirem. Vnum itaque & primum dicendum est, quid φύσεως, hoc est, naturæ vocabulum significet,

φύσις. i. natura

gnificet à quo etiam veterum philoſophorum nonnulli nomen ſortiti, φυσικοί, hoc eſt, naturales, ſunt nuncupati. Fiet autem nobis perſpicuum id, cuius grat:a hoc dico, ſi libros περὶ φύσεως, hoc eſt, de natura ab ipſis conſcriptos perlegamꝰ. Vidẽtur enim hi libri exponere primã ſubſtãtiã quaſnam ſit, quam non generatam, verùm ſempiternam eſſe dicunt, omnibus corporibus quæ generationi & corruptelæ obnoxia ſunt, ſubiectam. Item declarant, quæ peculiari ratione inſunt ſingulis generatis & corruptibilibus: quæ poſtquã noueris, alia quoque noſces, nempe quæ non propria ratione vnicuique particulari ſubſtantiæ accidunt. Perfecta igitur ſingularum rerum exiſtentium naturæ doctrina, hunc in modum e[illegible]citur, etiamſi vnum aliquis aut duo quæ rei cuipiam inſunt, recenſeat:

philoſophis veteribus eſt prima rerum materia: Ariſtoteli autem potiùs forma eſt natura, c.1.lib.2. phyſ.

Ad naturæ rerum cognitionem perfectã neceſſaria.

atque sic homines loqui solent, vbi nonnihil de rei natura pronuntiant, quemadmodum & Poëta factitauit. Nam quum prædixisset,

Sic iam Mercurius fatus, terrâ medicamen
Exhibet euulsum, naturamq; ipsius ædit.

Mox subiicit,

Nigra ipsi radix, verùm flos lacteus extat.

In hunc modum qui de hærbis, aut omnino de stirpibus scripserunt, sensibilem ipsarum naturam edocent, quales sint singulæ, si tactu, gustu, olfactu, & visu eos examines, exponentes: item quam vim habeant, vel intra corpus assumptæ, vel foris applicatæ. Siquidem in his vniuscuiusque rei natura sensibilis consistit. At † hac superior & prima est, de qua tum ego prædixi, tùm Plato

Homerus Odissea K. Vbi describit herbam τὸ μῶλυ à Mercurio datam Vlyssi contra Circes carmina.

Natura plantarum n[...] [...]rus qua tuor sen-

ſibus præcipuè tamen guſtatu cognoſcitur, vt lib. 4. ſimpl. & ipſarum facultate in corpus noſtrum.

†τοῦτο

Plato conſulit, vt is eam habeat cognitam qui volet quancunque rem methodo, hoc eſt, ratione, & via quadam tractare. Adſcribam autem tibi verba ipſius, So. Animæ igitur naturam, ſine totius natura intelligere te, vt conuenit, poſſe arbitraris? Phæ. Si ſanè Hippocrati ex Aſclepiadarum genere credendum eſt, ne corporis quidem naturam citra hanc methodum poſsis. So. Rectè quidem, ô amice, dicit: attamen præter Hippocratem, ratio inſpiciunda, examinandaque eſt, an ipſi conſentiat. Phæ. Aſſentior. So. Et quid tandem Hippocrates dicit veraque ratio? an non ſic? Conſyderandum eſt de cuiuſlibet rei natura: primum ſanè

In Phædro adſinem de animæ natura diſputãt Socrates & Phædrus.

Hoc Galenus in fine huius repetit, & initio methodi medendi.

Simplex hic esse-cies infima seu specialis. multiplex est genus multas sub se habens species.

simplex ne sit, an multiformis, cuius nos scientes esse voluerimus, quamque alios docere studeamus. Posteà verò si simplex fuerit facultas ipsius inspicienda est, quam videlicet ad quid agendum, item quam, ad patiendum ab alio habeat. Quòd si species habet multas, his dinumeratis, in singulis similiter vt in vna, naturalis & agendi & patiendi vis inquirenda. Hæc tibi Platonis verba sunt ex Phædro, quæ tum naturæ vocabuli significatum, tum quomodò substantiam ipsius methodo conueniat inspicere, docent. Tales verò omnes veterum philosophorum libros de natura conscriptos, inuenias, nempe Empedoclis, Parmenidis, Melissi, Alcmeonis, & Heracliti. Aliqui non vnum, sed plures huius speculationis libros composuerunt: aliqui etiam multo plures

res, quemadmodum Epicurus. Incipit enim is, ſicuti & alij omnes, à quæſtione, vnúmne ſit & ſimplex, cuius naturam inuenire conemur, an compoſitum ex ſimplicibus quibuſdam ſe prioribus, quæ veterum ipſorum ſucceſſores elementa nominare conſuerunt: quomodo Grammatici in voce quatuor & viginti elementa eſſe pronuntiant, hoc eſt, ſimplices primasq́; particulas, quæ non amplius in alias diuidi poſſunt, ſicuti ſyllabæ: nam ſi de hac ſyllaba, ſtra primum adimas elementum, ſ, licet reliquam adhuc integram habere ſyllabam, tra. Ita ſi rurſus ab ipſa, tra, primam demas literam, t, id quod ex hac reliquum eſt habebis, ra, quod diuidi poteſt: non tamen, a, adhuc diuidere licet, neque illam ex duobus, tribúſve ſonis, ſicut alias multas, conſtare oſtendes, verùm indiuiſus vnus ipſius ſonus eſt

Lib. de placitis Hip. & Platonis

non ſecundum quantitatem ſimpliciter (vt alibi & nos, & alii plerique philoſophi oſtendimus) verùm ſecundum ſolam ſpeciem. Pari modo qui quatuor elementa corporum, quæ generationi & corruptelæ ſubiecta ſunt, eſſe dicunt, aërem, ignem, terram, & aquam, quoniam amplius ſingula ipſa in plures ſpecies ſecari nequeunt, ideo † naturalis ſpeculationis † principia ipſa ſtatuunt. Prima ſiquidem eſt corporum minimorum notio, quantitatis ratione: deinde alia ſecunda qualitatis, vt in elementis vocis oſtenſum eſt. Atque hinc naturales philoſophi inter ſe diſſenſerunt, nonnulli ſanè elementa corporum generatorum & corruptibilium particulas quantitate minimas ſtatuentes, nonnulli verò qualitate. Verùm de ſignificatu vo-

† φυσιολογίας.
† ἀρχὰς αὐτά.

cis elementi, libro primo de nominibus medicis copiosisimè disputatum est, quemadmodum & de naturæ vocabuli significatione in quinto. At in præsentia non de appellationibus aut significatis, sed de rebus ipsis disputatio est, ex quibus minimis, siue secundum magnitudinem, siue secundum speciem, prima corporum generatorum compositio sit conflata, quæ Aristoteles † & nos appellamus ὁμοιομερῆ, id est, similaria. Secunda namque ex his alia corporum fit constructio (quæ vocamus ὀργανικὰ id est instrumentaria) manus, cruris, oculi, linguæ, pulmonis, cordis, iecinoris, lienis, renum, vẽtris, vteri, & id genus aliorũ. Quippe cõstat ex primis & similaribus, quæ sanè etiam πρῶτόγονα .i. primogenia Plato appellare consueuit: de quorum differen-

Libri Gal. de nominibus medicis & diffinitionibus.

† *Cap. 10. lib. 1. Hist. & cap. 1. li. 2. de ptibus: & lib. 1. ca. 5. de generat. animaliũ & Gal. lib. 8. de*

placitis Hip. & in cõstit. artis medic.

differentiam dictum quidem iam eſt vno quodam volumine: nunc autem ſummatim dicetur clarioris doctrinæ gratia. Similare igitur eſt os, chartilago, & ligamentum: ſimilare & membrana, & pinguedo, & caro, tum quæ muſculorum fibris circundatur, quæ & ipſe ſunt ſimilares, tum quæ in viſceribus habetur, quam Eraſiſtratus etiam παρέγχυμα [quaſi dicas affuſionem] vocare ſolitus eſt. Cæterum ſignificaui ſtatim ab initio operis, quo medendi methodum, qualis nam ſit, demonſtraui, fieri non poſſe, vt per indicationes ſimilaribus corporibus medearis, niſi prius cognitum habeas, vtrum ſingula ipſa ſimplicia ſint, an ex pluribus conflata. Item temperata illáne ſint per tota, an ſolum ſe mutuò contingant. Iam verò oſtenſum eſt à me, nonnullos medicos, è quorum numero & Eraſiſtratus

Partes corporis ſimilares ſeu ſimplices & primæ, ac organicæ ſeu compoſitæ.

Partes ſimilares ex ele

ſtratus eſt, ex dimidio eſſe dogmaticos, qui inſtrumentariarum partium morbos ratione curant: ſimilarium autneutiquam, aut Empiricorum more. Nec ſciunt plerique ipſorum, quomodò inſtrumētariorum morbi ab iis qui ſimilaribus accidunt, differant: veluti nec de vtrorumq; ipſorum numero. Sed vos ô ſodales, etiam de morborum differentiis vnum aliquem è noſtris commentariis habetis, & remediorum non exiguum opus, cui titulum indidi, Methodum medendi. Verùm tum hæc, tum alia de natura corporis noſtri diſputationem requirunt, quæ præſenti in volumine docetur. Quare etiam mirari aliquis poſſit illos, qui librum de natura hominis non eſſe germanum Hippocratis cenſent, ſed (vt ipſi vocare conſuerunt) νόθον, id eſt, ſpurium, decepti ab iis, quæ

mentis 4. per tota cōfuſis fiunt. Hipp. ſe ſolū tangentibus Empedocli.

Libri huius neceſſitas.

quæ ipsi affiĉta sunt, & interposita: de quibus in his ipsis commentariis fusiùs traĉtabo. Impræsentiarum satis est explicare, quæ in germano, vel etiam adulterino Hippocratis opere comprehensa sunt: quorum leĉtio sic habet. Huius libelli prima in vno volumine pars, adducentos & quadraginta versus porrigitur: ostendens ex calido, frigido, sicco, & humido, animalium corpora esse conflata: pariter & de humorum natura docens. Altera post hanc pars, varia est: etenim prima pars erraticos morbos à publicè grassantibus pestilentibusque discernit, & propriam vtriusque generis curationem summatim tradit. Hanc subsequens libri pars, confeĉtionem venarum persequitur. Deinde de morbis varia est doĉtrina: & postea salubris viĉtus ratio ad priuatos

Argumẽtũ libri de natura hominis.

tos conſcripta. Poſtremò, qua ratione quis craſsiſsimos homines attenuet, aut tenuiſsimos repleat: quibus coniuncta eſt de vomitu præceptio: mox breuis quædam puerorum victus rationis deſcriptio: deinde mulierum: pòſt, eorum qui exercentur: ad finem adiecta eſt verſibus circiter decem, cerebri morborum doctrina temerè & ſine iudicio. Proinde clarum omnibus eſt, totum libellum ex multis inſtructum conflatumque eſſe, ad ſexcentos ferè verſus, aut paulò minus extenſum. Habet autem primam ſanè diſputationem, vbi de elementis & humoribus agit, omnino Hippocratis arti conſentaneam: quemadmodum & ſecũdam, quæ morbos publicè graſſantes, & erraticos inuicem diſtinguit. At eam quæ de venarum conſectione eſt,

Pars libri prima & secunda ſunt Hippocratis. Hãc partẽ de venis Ariſtoteles

tributit Polybo libro 3. ca. 3. de natura animaliũ.

est, euidenter ab aliis interposita, totam habet vitiosam. Neque enim iis, quæ apparent, consonat, & ab iis quæ in secundo de morbis passim ingruentibus sunt comprehensa, dissentit. Subsequentium alia supposititia sunt, de quibus, quum tibi librum interpretabimur, exactè agemus: alia verò sunt mentione digna, & paucis rectè dicta nec ab arte Hippocratis aliena, sicuti quæ de salubri victus ratiõe prodita sunt. Ex his totus quidem liber constat, verùm prima ipsius pars, totius Hippocraticæ artis veluti fundamentum continet: quare demirari nonnullos me dixi, qui eam ab Hippocratis sensu alienam esse tuentur. Plurimi siquidem qui Hippocratis artem habent cognitam, germanis ipsam asscribunt, iudicantes magni Hippocratis esse commentarium: quidam

dam verò Polybi eius diſcipuli, ſimul & in iuuenibus docendis ſucceſſoris, qui nullum planè Hippocratis dogmatum videtur tranſmutaſſe in vllo ſuo libro: quemadmodum neque Theſſalus eius filius, mirabilis ſanè vir & hic exiſtimatus, ſed qui non in patria, ſicuti Polybus permanſerit. nã Archelao regi Macedoniæ familiariter conuixit. Itaque perſuaſum habent, vt dixi, & alij propè vniuerſi medici, præter paucos quoſdam, Hippocratis eſſe librum de natura hominis: id quod nec Plato ipſe ignorat. Scribit itaque in Phædro ſententiam paulò antè à me recitatam, cuius initium hoc eſt, So. Animæ igitur naturã, ſine totius natura intelligere te vt conuenit, poſſe arbitraris? Phæ. Si ſanè Hippocrati Aſclepiadæ credẽdum eſt, ne corporis quidem naturam citra hanc methodum poſsis. Hæc verba perle-

Polybus Hippocratis diſcipulus. Hippocratis filij duo Theſſalus & Draco omnium diſcipulorũ doctiſsimus. Soranus. In Macedonia rege 11. Perdicca Alexandri Magni filio, flo-

ruit Hippocrat.
Thessalus autem medicus fuit Archelao Macedonum rege 14.

gentes inconsultos illos nugatores considerare oportebat, quo in libro Hippocratis methodus, quam Plato commendat, perscripta sit, quippe non in alio quàm præsenti hoc commentario de natura hominis tradita esse videbitur. Deinde verò & alia singula quæ Plato enumerauit, quæ etiã ego in opere de elementis secundum Hippocratem edocui, & nihilo minus in præsentia persequar: ad idque me nunc accingo, quandoquidem ita †vobis visum est: illud sanè adhuc vbi à sermoni adiecero, orationum quæ in libro sunt, expositionem aggrediar. Quum liber de elementis secundum Hip

Hic liber verè est Hippocrat.

Non sola pars nũc dicta, sed reliqua etiam à Platone in hanc rem adscripta consideranda.

†ὑμῖν sed melius ἡμῖν legendum.

Hippocratis ſententiam à me aliquando conſcriptus, in multorum manus incidiſſet, probatusq́ue ab omnibus eſſet eruditis, pauculi indocti (qui demonſtrationum in eo ſcriptarum nullam potuerunt reprehendere, quamuis id aggreſsi) contabeſcebant, rumpebanturq́ue inuidia, hoc ſatis eſſe ad calumniam putantes, ſi dicerent opus non eſſe ipſius Hippocratis. Eſto igitur neque Hippocratis, nec ipſius Polybi, nec, ſi velint, omnino conſcriptus liber ſit de hominis natura qui oſtendat corpora noſtra ex calido, frigido, ſicco, & humido eſſe conflata. Et ſi enim hoc ipſis donabimus, tamen corpora noſtra ex his conſtare, Hippocratis eſt dogma. nam in libris, qui maximè germani ipſius ſunt, non modò differentias morborum, his principiis

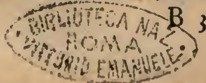
Hipp. in aphoriſmis flatibus, aëre & locis.

Passim consentaneas facere videtur, sed etiã
attingit curationum modos illinc inuenire.
nostra Siquidem morbi, ipsorum principio-
elemẽta rum ratione calidi, frigidi, humidi, &
& alibi sicci, inter se differunt. Curatio au-
sæpe. tem fit, calidorum sane, dum refrige-
rantur: humidorum, dum siccantur:
Vt sani- veluti & frigidorum, dum calfiunt:
tas, sic na siccorum, dum humectantur. Præter-
tura cali ea ante hæc, ipsas naturas hominum,
da, fri. alias calidas, alias frigidas, has humi-
hu. sic. das, illas siccas arbitratur: ætatesque
prior tẽ- similiter, & regiones etiam pari mo-
pore & do inuicem differre autumat, quum
dignita- nihil horum Erasistratus vnquã pro-
te, mor- diderit, sicut nec alius quispiam eo-
bo & rum, qui calidum ascititium non in-
huius sa natum esse putant. Sic etiam alia o-
natione. mnino particularia Hippocrates sa-
ne ad hæc principia refert: Erasistra-
tus autem nõ obseruat: quæ causa est,
vt nonnulla naturæ opera indiscussa
reliq

reliquerit, quemadmodum in commentariis de facultatibus naturæ docuimus. Quoniam verò, qui omnibus honestis obstrepunt, sermonis prolixitatem criminantur, dicentes nos quiduis potiùs quam commentarios scribere, decreui & hanc ipsorum † cõtumeliam recidere, proprio alio opere à me cõscripto, in quo opinionem eandem cum Hippocrate me tueri ostendam, quæ in libro de natura hominis scripta est, & in aliis omnibus commentariis. Noui autem rursus quemadmodum in omnibus iis quæ à nobis demonstrantur, inuidi ea calumniari veriti quæ ab omnibus collaudantur, criminantur aliquas † speculationes eorum qui ipsis communicant, ita etiam nunc facturos ipsos [cogito]. Etenim in libris qui scribentur, dicunt Hippocratem vti quidem verè scopis elementaribus, calido, fri-

† ἐπηρείαν

† θεωρήματα.

gido, ſicco, & humido, non tamen vere ipſum † ſentire. Quum autem demonſtret rurſus ex iis corpora noſtra conflari, non videri hoc Hippocrati dictitant: quippe librum de natura humana non eſſe Hippocratis. Sicut igitur illi malefacere non deſinunt: ita & nos conuenit memores eorum, quæ in ſingulis commentariis erant propoſita, in memoriam illis reuocare, & neque, quum demonſtramus Hippocratem in omnibus commentariis artis ſuæ fundamentũ in ſcientia de elemẽtis repertis ſtatuere: hoc omiſſo, de veritate ipſorum inquirant. Neque quum de veritate inquirimus, aut etiam demonſtramus, digrediantur ad ſententiæ ipſius conſiderationem: ſed priuatim quidem, an vera de elementis diſputatio ſit, diſquirant: priuatim quoque, an hæc elementa Hippocrate

† ὑπολαμβάνειν.

tes ſtatuerit. Quum itaque duo hæc diſquirenda proponantur, priùs in opere de elementis ſecundum Hippocratem, & in diſputatione modò propoſita conſiderent†. Hinc abundè colligitur, eadem ſemper elementa ſtatuiſſe: librumq́ue præſentem conſcripſiſſe, viris non imprudentibus appa- ret.

† ἐκ περὶ ϕύσιος δὲ κατὰ τὴν ἀκολουθίαν.

SCHOLIA.

GAleni liber hic de medicis vocibus etiam hodie deſideratur, ne quis eum eſſe putet, qui nunc titulo diffinitionum Galeni falsò inſcribitur. Ob id naturæ ſignificata, aliquot, Hippocrati & Galeno conſuetiora hîc adſcribere viſum eſt, prætereà, quæ hoc commentario declarantur: ne & hîc, & in alijs Medicorum libris, homonymia lectori medico imponat. Natura eſt ex primis quatuor elemētis tē-

peratura, siue vniuersa substantia & temperies ex primis elementis, calido, frigido, humido, sicco conflata, id est, igni, aëre aqua, terra: quod proprium ac principalissimum & maximè secundum ipsam naturæ substãtiam, significatum est. Quo Hippocrates vsus est libro toto de natura hominis, & multis aliis locis, vt Aphoris.34. libr.2.& Aphoris.2.lib.3. Galenus commentario in hos Aphorismos.& libro 3. Temperamentorum. Eodem significato dicitur consuetudo esse acquisititia natura, cap.17.lib.3. simplicium, & cõsuetudo singulorum corporum naturam ostendere, libro 9. Methodi. Natura semper gaudere consuetis, lib. 8. Methodi. ex libro 1. Hippocratis de ratione victus in morbis acutis. Naturæ omnium doceri non possunt, Hippocrates libro de alimentis. Communis & propria hominum natura Medico noscenda est, Galenus initio ad Glauconem.

Calidum innatũ.

Natura est calidum innatum, seu calor natiuus, Aphor.15.lib.1.& Apho.22.libr.5. cui idem est facultas, nostrum corpus gubernans. Hic enim calor solus animal ab initio afformauit, posteà auxit, & vsque ad mortem enutriuit, & vt paucis finiam, hic calor est causa omniũ operũ naturalium. Neq; aliud quicquã est natura animalium, quàm

Calor omnium operum naturalium cã.

quàm hoc calidum innatum, secundū Hippocratis opinionem. Galenus in Aphor. 15. lib. 1. Idem initio libri 2. facultatum naturalium, Quod semen prius erat, id cùm primum gignit & format animal, natura quædam fit. Idem initio libri 5. symptomatum. Per naturæ vocabulum in hoc sermone intelligas velim, omnem qua regitur animal facultatem, siue illa à voluntatis nostræ imperio pendeat, siue non. Idem libro 4. vsus partium naturam vocat, naturam nutritoriam, & animam nutritoriam. Idem libro 2. ad Glauconem in sumpta à viribus indicatione, Calor natiuus vel est virtutum substātia (vt summi tum philosophi, tum medici existimauerunt) vel si non hoc, saltem primum & maximè necessarium, ipsarū instrumentum. Satietas &c. modum naturæ excedens, Aphor. 4. libri 2. Cibus præter naturam ingestus. Aphor. 17. libr. 2. id est, supra naturam & virtutem nos gubernantē. Eodē sensu ab Hippocrate & Galeno passim audimus naturam morbos exiguos per se sanare, carnem in vlceribus generare, vlcera glutinare, & cicatrice tegere, nos & cætera animalia ad id quod conducit impellere, ab eo quod noxium est, retrahere, humores coquēdo discernere, crisi vel aliter expellere, & si rectè agat, & per loca cō-

Calor natiuus.

ferentia vergat, vel sinendam, vel à medico imitandam esse: sin minus, à motu suo reuocandam. & alia huiusmodi sexcenta. Quanquam hæc naturæ significatio cum priore tam est affinis, vt interdum vix secernas, vtra sit accipienda, vt apud Galenũ cap. 85. artis medicæ, Optima natura quantum appetit, tantũ etiam concoquit. Omne nimium est naturæ inimicum. Aphor. 51. lib. 2. Et fortasse est eadem re ipsa, sola ratione differens, aut si vis etiam, quo effectum à sua causa. Vnde Galenus in hunc Aphor. Natura, inquit, in elementorũ commoderatione consistit Facultatum item substantia in animalibus & plantis. & cæteris corporibus in certa quadam temperie ex 4. qualitatibus consistit, Galenus lib. 1. facul. nat. & lib. 1. simpl. Hoc significato intelligere posit, sanitatem esse secũdum naturã, morbũ esse præter vel contra naturã, Naturã tribus cõstare partibus, seu substantijs, spirituosa, verè solida, carnosa.

Nimiũ omne naturæ inimicum.

Natura est deus, seu diuina ratio, toti mundo, & partibus eius inserta. vt cũ à Galeno in libro de vsu partiũ dicitur, Natura rerũ parens & opifex, Natura nihil frustra facit, vtilitati & pulchritudini partiũ prospicit, proportiones obseruat, patiẽdi prõptitudinẽ vitat in partibus nostris, naturæ iusti

iuſtitia,prouidẽtia,ſolicitudo, induſtria,ſagacitas,ſophiſma,ars,miraculũ,ſcopi in partium corporis noſtri cõſtructione. Et vbi contra Moſem diſputat lib.11.de vſu part. Natura excrementis inſtrumenta inſtituit, & inſtrumentis facultates inſeruit, quibus incitata,quædã ad ſe trahunt excrementa, quædã aliis ea tranſmittunt,quædam eadẽ propellunt,primo libro ſanit.tuendæ.

Natura eſt prima ætas,& prima in vtero conformatio. vt natura craſſus,vel gracilis.aph.44.lib.2.

Natura eſt forma corporis. vt Hipp.1. Epidem. Maximè moriebãtur,quibus natura vergebat ad phthiſim.i.corporis forma, ſcilicet pectus anguſtum. Eſt.n.vbi & hanc nominant naturam. Gal.aph.34. lib.2.

Natura eſt eſſentia.vt morbi natura,initio lib.3.methodi,&alibi paſsim.

Aliàs naturæ ſignificationes etiam Medicis interdum vſurpatas.prudens omitto, ne ſim longior:tu ſi voles,deſcribito.

Textus Hipp.

QVi de natura humana vlterius, quàm ad medicinam pertinet, diſputantes audire conſueuerit, ei hunc ſermonem audire commodum non eſt. Neque enim [ὁπάμπαν] hoc

hoc est, in totum, aërem, dixerim hominem esse, neque ignẽ, neq; aquam, neque terram, neq; aliud quippiam. quia non vnum in homine esse apparet: sed hæc iis quæ volent dicere, permitto.

Commenta. Galeni.

Duplex de elemẽtis opinio falsa. *1. Empedoclis, vt postea probatur.* *2. Multiplex hoc initio euertitur.* *Hippocrates*

QVantum ad seriem hanc dictionum attinet, haud adeò fieri posse videbitur, vt manifestò autoris sententiam intelligas, accusat enim eos qui disputationem de natura vlterius abducunt, quàm medicina postulet. Vlterius autem abducere, aliquis poterit intelligere illos, qui ignem, aquam, aërem, & terram, hominis naturæ elementa esse dictitant, si nõ misceant ipsa: item illos, qui elementum vnum aliquod ponunt. quorum priorem sententiam prompta imaginatione: secundam vero exacta magis

con

consideratione percipimus. Nam qui corpora nostra ex igne, terra, aqua, & aëre inuicem temperatis constare arbitrantur, ab iis iniquè postulabit aliquis, vt secernant ostendẽdo in nobis aquam aut ignem, aut terram, aut aërem, aut si non ostendunt, conuinci dicat. Simile enim hoc est, ac si voles in medicamento tetrapharmaco, vel ceram, vel picem, vel seuum, vel resinam puram synceramque ostendi: aut iis qui nequeant ostendere, non concedas ex his ipsum esse compositum. Nam dùm quatuor contemperari dicuntur, nullum ex ipsis syncerum esse ostenditur. Possis igitur ambo in proposita oratione intelligere. Verùm in iis quæ mox dicentur, secundum ab autore astrui videtur. Et (si quis animum diligenter aduertat) etiam hac ipsa oratione, vbi inquit, Neque enim hominem in totum aë-

rem

4. elemẽta per tota misceri autor est.

Tetrapharmacum basilicon Paulo dicitur nũc basilicon ex horũ æqua portione.

Vlterius abducũt Hippocrati qui 4. elemẽta nõ tamen mi-

rem esse dixerim, non hoc dicit, quòd non sit omnino in nobis aër: quemadmodum neq; quòd ignis, vel aqua vel terra, sed quod non in totum sit, quod Græci ἓν τὸ πάμπαν dicunt: ex qua dictione significatur [Græcum] illud, μὴ παντελῶς (hoc est, non omnino) non [autem illa dictio] μηδόλως, hoc est, nulla ex parte. Neque enim res de qua disputamus, per dictionẽ πάμπαν, tollitur omnino, sed quod in ea absolutũ est, & mixturæ expers, comminuitur. Quin & Homerus in eo significatu, voce πάμπαν vti videtur, in quibus scribit,

οὐδ᾽ ἔτι πάμπαν
ἤθελε λάον ὀλέσθαι ἀχαΐκον ἰλιόθι πρό.

id est,

Non quia Græcos
In totum voluit sub Troiæ perdere muris.

Item

sta ponãt sed potius qui vnicum statuunt elemẽtũ. ἓν πάμπαν non negat omnino hominẽ aëre vel quouis alio elemento constare sed eo solo & nõ misto alijs trib9 perfectũ negat.

Item Hippocrates ipſe, quum ait, Morborum acutorum οὐ πάμπαν, id eſt, non in totum ſecuræ ſunt prædictiones, ſiue ad ſanitatem, ſiue ad mortem. Etenim poëta ſcribit, Iouem in gratiam Thetidis, magnam Græcorum cladem velle molliri, non tamen omnino ipſos extinguere. Hippocrates verò multas ſanè prædictiones firmas eſſe dicit, (vt in commentariis in librum Prognoſticôn oſtendimus) non tamen omnes, præſtat intelligere. Quod etiam ſubſequentibus declarat, Hippocratem non concedere iis, qui aërem ſolum humani corporis eſſe elementum dictitant, quemadmodum neq; his qui terram ſolam, aut aquam, aut ignem. Neque enim vnum aliquod horum eſt, ſed omnia elementa. Proinde etiam dictionem ad finem orationis poſitam,

Apho. 19. lib. 2.

Non eſſe certas in morbis acutis prædictiones omneis Hippocrati, ſed paucas excipi ꝑ οὐ πάμπαν aphoriſmo illo rectiꝰ audiueris.

quum

quum ambigua ſit, in eo ambiguitatis genere, quod ex diuiſione & compoſitione naſcitur, ſatius eſt diuiſim legere, vbi inquit, græco ſermone [ἐπεὶ μὴ φανερόν ἐστιν ἓν ἐὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ] hoc eſt, quoniam non vnũ in homine ens apparet. in qua ſententia ἓν ἐὸν, non (vt priorem interpretationem celebrantes cẽſent) vna eſt orationis pars, quæ ab aliis græcis duabus ſyllabis effertur, ἐνὸν, ab Ionicis tribus, ἐνεὸν: verùm duæ ſunt orationis partes, prior nomen monoſyllabum, vt cùm numerando dicimus, ἓν, hoc eſt, vnum, duo tria: altera, quàm nos quidem ὄν, id eſt, ens dicimus: Iones autem duabus ſyllabis ἐόν. Oſtendetur enim in ſubſequentibus Hippocrates refragari non iis qui putant ſingula quatuor elementorum in corpore contineri, ſed iis qui vnum duntaxat ex ipſis, naturam hominis eſſe arbitrãtur. Quomodo

Ambiguitas ex vocis dianesi & synthesi .i. diuisiõe vnius in duas, vel duarum in vnam cõiunctionem. ἐνὸν, vel Ionicè ἐνεὸν i. inexistẽs participiũ ab ἔνειμι. i. insum: si homo

modo igitur, iniquies, vlterius quàm
medicina postulat, disputatio hæc
procedit, in qua vnum quodlibet ele-
mentum nonnulli naturam hominis
esse statuunt? quoniam (vt ipse paulò
pòst dicet) hanc opinionem sequitur,
nunquam hominem dolere: & si quis
hoc concesserit, vnum etiam remediū
esse: sed dolere & curari videtur mul-
tifariam: eoque falsa planè est opinio.
Inspiciamus igitur singula iam dicta,
quomodò ipsa in subscriptis verbis
κατασκευάζει. Neque enim τὸ πάμπαν,
hoc est, in totū dixerim hominē esse
aërē, neq; aquā, neq; terrā, neq; aliud
quiduis: quia vnum in homine esse nō
apparet: sed iis, quibus hæc libet dice-
re, permitto. Artemodus cognomen-
to Capito, Hippoc. libros in lucē ædi-
dit: quæ æditio nō solū apud Adria-
num Imperatorem in pretio est ha-
bita, verùm etiā nūc admodū à multis

Vnico elemēto cōstaret, nō doleret et si dolere cōcedas, vnicum esset remediū, quod falsissimum est.

Nā multiplex morbus est: & multiplex sanatio.

Rom. 12.

studiosè affectatur, probaturque: sicut & ea, quam Dioscorides ipsi coëtaneus inuulgauit. Multa igitur vterque transcribendo corrigens, veteres scripturas immutauit, quas solas norunt, qui Hippocratis libros interpretati sunt. Capito autem quum plæraque alia, tum hanc modò propositam orationem immutauit, hunc in modum scribens, οὔτε γὰρ τὸ πᾶν ἠέρα λέγω τὸν ἄνθρωπον εἶναι οὔτε πῦρ, οὔτε ὕδωρ, id est neque enim in totum aërem dixerim esse hominem, neque ignem, neque aquā. Quia enim neque librum viri veteris inuenit, qui terram solum elementum esse diceret, neque apud eos viros qui maximè huiusmodi historiam pertractauerunt (puta Peripateticos) huius opinionis autorem quenquam prodi: lectionem † audacter immutauit. Satius autem

† οὔτε γῆν. i. neque terrā, sustulit, & τὸ πᾶν pro τὸ πάμπαν scripsit.

temerat increpare eos, qui cōtentiosè inuestigarunt, quis esset vir, qui terrā solam elementum opinatus sit. Perinde enim hoc est, ac si quæras, quis erat qui in manum luxatam supinam deligari voluerit: & quis illi extiterit, qui calcanei deligaturam aliter quàm Hippocrates fieri præcepit: quis rursus qui clauiculam, aut quis qui fracturas cum vlcere coniunctas in ipso quidem vlcere non deliget, in vtraq; autem ipsius parte deliget: aut quis in adurendo humeri articulum, non in quibus conuenit partibus crustas induxit: aut qui erant quos in oratione de spinis dorsi accusat. Multa enim id genus Hippocrates & in opere de fracturis, & de articulis est persecutus: nunc quasi vno, nunc quasi multis errantibus: quemadmodum in opere de victus ratione in morbis acutis, simul multos medicos

Quæstiones inutiles initio libri Hipp. de fracturis Eiusdem libri medio. Scrupulosius inqrendi nō sunt, qui a doctis scriptoribus erasse dicuntur.

Diàtrita accuſans, hunc in modum ſcripſit. Noui medicos longè aliter quàm cõuenit facere, volunt enim omnes ſub morborum initiis, vbi homines aut duos, aut tres, aut etiam plures dies fame cruciauerint, ita iam & ſorbitiões & poculẽta offerre. Qui igitur fuerunt, qui ita victus rationem tradebant, oſtendant nobis interpretes: qui rurſus erant, qui pituitam ſolam eſſe hominem arbitrarentur: qui flauam bilem: aut qui atram bilem hominem eſſe iudicabant: nam inferius in hoc ipſo de natura hominis libello, eſſe nõnullos ait: qui ſic opinati ſunt: quare præſtiterat interpretibus, dixiſſe quòd forſan omnes hi ſuas ipſorum opiniones nè ſcriptis quidem mandauerint. Rurſus fieri potuit, vt ipſi conſcripſerint, ſed libri interciderint: nam hoc pluribus de cauſis fieri videtur. Nonnulli enim qui ſuſciperent

rios dam natura initio de cõſuetudinis mutatione li. 2. q ægris omnibus ieiuniũ triduanũ imperant. In quos gal. lib. 8. method. inuehitur. Suppreſſorũ dictorũ & librorum cauſæ.

rent ipſorum diſciplinam,non habebant nonnulli verò libros dum viuerent,non ædiderunt:deinde mortuis ipſis vnum aut alterum exẽplar quod ſupererat,periit.Iam potuerũt etiam, quia ſcripta ipſorum in pretio nullo erant negligi,& tẽporis ſpatio prorſus interire. Quin etiam inuidi quidam aut ſupprimunt,aut omnino abolent veterum libros. Sunt qui id faciant,vt quæ in eis ſint tradita,ſua eſſe dictitent,Vel quid mirum eſt, eorum libros qui alienas opiniones literis prodiderunt,perire,quum etiã apud Athenienſes nonnulli inueniantur, tum Comici,tum Tragici poëtæ,magna celebritate operum commendati,quorum fabulæ non amplius ſuperſint? Vt enim alias vniuerſas cauſas omittam, duarum duntaxat, quæ Romæ nuper acciderunt,meminero. Sæpe conflagrata incendio templa,

ſæpe terremotibus collapſa, aut alia de cauſa, fecerunt, vt non pauci libri interierint. Perperam igitur Capito auſus eſt antiquam lectionem abrogare, ita vt ne hoc quidem adiecerit, & fieri potuiſſe vt primus librorum ſcriptor errauerit, pro alio ſcribēs aliud.

Malè itē interpretes quidā de Xenophane mentiti ſunt: quemadmodum & Sabinus, ſic ad verbum ſcribēs. Neque enim in totum aërem dico hominem, ſicut Anaximenes: neq; aquam, vt Thales: neque terram, ſicut alicubi Xenophanes. Nullo enim in loco ſic pronuntiaſſe Xenophanes inuenitur. Quinetiam Sabinus ipſe ex ſuiſmet verbis mentiri perſpicitur, non præ inſcitia in errorem prolapſus: alioqui certè librum in quo hæc pronūtiauit, nominatim protuliſſet. Nunc autem ſic ſcripſit. Neque terram, ſicut quodam in loco Xenophanes. Theophraſt

bri periērūt multis de cauſis, præcipuè incēdijs & terremotibus,

Gal. initio admi. anat.

Heraclitus poſuit ignē rerū elementum vnicum.

Sabini, Pelopis, Rufi bonorū in Hippocr.

phrastus autem in naturalium opinionum compendio, Xenophanis opinionem, si ita haberet, conscripsisset. Ac tibi licet, si historia de his prodita te oblectat, Theophrasti libros perlegere, in quibus naturales opiniones compendiosè perstrinxit: quemadmodum rursus si veterum medicorum opiniones voles discere, integrum tibi est medicinæ † contractionum libros euoluere, qui sanè Aristoteli adscribuntur, sed à Menone eius discipulo scriptos esse, pro confesso habetur: quare etiam nonnulli hos libros Menonios appellant. Constat autem quòd & Menon ille, inuestigatis diligenter veterum Medicorum libris, qui ipsius tempore adhuc supererant, opiniones ipsorũ inde collegerit. Eorum

comentariorum paucos superesse Gal. ait in ordine librorũ suorum.

† συναγωγῆς. Epitome medicinæ à Menone scripta.

verò qui iam prorsus interiissent, aut superstites quidem essent, sed non in lucem æditi; sententias haud potuit præscribere. In his itaque libris haud inuenias vel ab vno proditum, flauam bilem, aut nigram, aut pituitam, hominis naturæ esse elementum: sanguinem verò etiam qui Hippocrati successerunt permulti, solum nobis inesse arbitrati sunt, quòd prima generatio nostra ex ipso fiat: mox in vtero incrementum: deinde in lucem æditorum absolutio. Sed Hippocrates paulò pòst scripsit, tanquam nonnulli sint, qui & pituitam & bilem, hominem esse arbitrarentur, non ita scripturus, si non quidam fuissent, vel ipsius tempore, vel ante ipsum, qui sic oppinarentur.

An sanguis, & vter sanguis noster sit natura pòst dicetur abundè.

SCHO

SCHOLIA.

PHilosophi & Medici celebres falsas aliorum de re proposita opiniones primùm rationibus confutant, & euertunt. Deinde suam pronuntiant, & demonstrant sententiam. Id quod Aristoteli, Hippocrati, Galeno consuetissimum est: quia syncerum est nisi vas quodcunque infundis acescit. Quomodo bonus agricola herbis infelicibus & noxiis agrum antè expurgat, quàm ipsi sementem bonam cõmittat alioqui infelix lolium & steriles dominentur auenæ, & zizania seges obruatur. Reprehẽdit autem Hippocrates primùm philosophos, in cõmunibus mundi & rerum omniũ elementis errantes. Deinde medicos de hominis, & cæterorum animalium sanguine præditorum elementis, id est, quatuor humoribus, malè opinatos. Quos qui audire consueuit: nõ est idoneus disputationis huius de natura humana auditor: quia falsa secta imbutus, eique vel ob consuetudinem addictus, nostris demonstrationibus non credet, sed eis quantumuis veris vel aures occludet, vel repugnabit.

Textus Hipp.

VIdentur autem mihi non rectè sentire, qui huiusmodi affirmãt.

nam sententia eâdem omnes vtuntur: dicunt autem non eadem, sed sententiæ eundem inferunt epilogũ. Quippe aiunt vnum esse quod est, & hoc esse tum vnum, tum omne, hic ignem, alius aërem, ille aquam, alius terram: tum suæ quisque orationi testimonia & indicia quæ adducunt, nullius sunt pretij. Quòd enim in vnam omnes sentententiam descendunt, verbis autem discordant, ad ipsos quæ profitentur, ignorare arguit. Cognoueris autem hoc potissimũ, si ipsorum controuersiis interfueris. Nam quum hi viri inter se cõtendunt, nunquam ter ordine idem homo in disputando fit superior, etiam coram iisdem auditoribus, sed nunc hic vincit, nũc ille, cuicunque contigerit lingua potissimũ fluxilis, turbæque accommodata: etsi æquum est, eum qui rectè se de rebus sentire pronuntiat, vt rationem suam

Id est cõcludunt hi scilicet omnia esse vnũ, sed id vnum non est idem omnibus. Nam est huic ignis, illi aër, &c.

semper

ſemper præſtet ſuperiorem, ſi quidem verè ſentiat, & rectè pronuntiet. Verùm mihi videntur hi homines, nominibus † dum diſputant, præ inſcitia ſeipſos ſubuertere, Meliſsi verò ſententiam † reſtituere. De his igitur dicta iam mihi ſufficiunt.

† τῶν λό-
γων ἀν-
τιων

† ἐπανορ-
θοῦν.

Comment. Galeni.

Ratio ponentium vnicum elementum.

VErba facit tanquam cum ſcientibus ea quæ proferunt qui elementum vnũ ſtatuunt. Nam qui ignẽ eſſe elementum affirmant ex hoc alia generari volunt denſato, coacto, concretoque: ita vt ſi modicè cõcreuerit, aërem generet: ſi ampliùs, aquam: ſi abſolutiſsimè & plurimum, terram. Qui aquam, quique aërem ponunt elementum, pari modo ex concretione & fuſione illorum alia procreari tuentur. Concretam ſiquidem aquam, terram gignere dicunt: fuſam, aërem: ſicut & aërem con-

cretum

cretum, aquam: fusum, ignem. Quare ex mutua in se quatuor elementorum mutatione, ratio orta est eorum qui vnum quodlibet elementum esse statuunt: atque ideo sententia ipsos eadem vti, diuersa autem dicere scribit. Proinde manifestò hac oratione tota iis aduersatur, qui hominem vnum quoddam solum ex quatuor elementis esse autumant, aitque ipsos aberrare. Nam quia nihil demonstrant, summè probabilis oratio ipsorum extiterat: vnum siquidem quatuor elementorum esse hominem, non tuentur, astruuntque. Melisis verò sententiam erigunt, probantque, qui sanè etiam esse vnum elementum existimet, non tamen ex quatuor illis, aëre, terra, aqua, igne. Videtur autem vir hic considerasse substantiam quandam communem, quatuor subiectam elementis,

πιθανὸς habet Græcus codex, sed ἀπιθανὸς legẽdũ, vtra tio docet & commentarius ab hoc tertius initio.

Melissi opinio ca pi.3.li.1. physico rum.

tis, non generatam, incorruptibilem, † quam posteri ipsius Græcè ὕλην id est ἀρχὴν materiam appellarunt: non tamen perfectè id potuisse ostendere. Hanc igitur ipsam substantiam nominat vnum, & omne. Verus autem nequaquam hic sermo est. non enim illud vnũ est † solum principiũ corporum, quæ generationi & corruptelæ subiiciuntur, quemadmodum Melissus opinatus est: sed præter id qualitates quatuor, frigiditas summa, siccitas, caliditas, & humiditas: non tamẽ hæc elementa sunt, vel aliorum, vel hominis naturæ, sed principia. Hoc autem apud veteres confusum erat: vt quibus ne in mentẽ quidem peruenerat principii, & elementi differentia, eò quòd potuerint vti etiam in principiis elementi appellatione. Verùm duæ res sunt, manifestò inuicem differentes: altera sanè est minima totius particula,

μόνον

Prima materia.

Qualitates 4. principia sunt & materia rerum, nõ elemẽta.

Principiũ & elemẽtũ de re eadẽ cõfundebãt veteres.

Elemẽti & principii differentia.

ticula,

ticula, alteraverò, in quam diuidas intellectu, ipſam hanc particulam minimam. Etenim ignem ipſum non licet in duo corpora diuidere, & temperatum ex illis oſtendere: quemadmodū neque terram, aut aquam, aut aërem: conſiderare tamen poſsit alteram eſſe † eius quod mutatur, ſubſtātiam: alteram, ipſius mutationem. Non enim idem eſt corpus † quod mutatur, & mutatio quæ ei accidit. Siquidem † quod mutatur, ſubiectum eſt: mutatio verò ipſius ex qualitatum viciſsitudine contingit. Nam quum ſumma ei fuerit innata caliditas, ignis efficitur: ſicut & † aër, vbi ſummam humiditatem acceperit. Simili modo terra fit, vbi illud ſubiectum ſecundum ſuam ipſius naturam qualitatis expers, omnem in ſe receperit ſiccita-

Elemētū eſt pars minima rei quā cōſtituit Gal. in elemētis
† νοῆσαι
† μεταβάλλοντος.
† μεταβάλλον.
† τοῦ ὕδατος ἀέρος τι
mendum legēdū indicat linea hinc tertia ἄπασαν, *quidam legunt* ἄποιον, *ſcilicet ſubiectum.*

ſiccitatem ſine calore: aqua verò quum humiditatē. Etenim de primò frigido quæſtio non exigua oborta eſt, quæ quum ad medicæ artis opera nihil conferat, nō eſt vſui: quippe vtilitas eſt in diſquirēdo, vtrum corpus hominum ſimplex ſit, an ex quatuor ſimplicibus compoſitum, vt & Platonis verba declararūt, & nos in medēdi methodo ſtatim inter initia docuimus. Verùm de hoc etiā poſtea dicetur: nunc in memoriam reuocabo, quomodo ſupraſcripta oratione aduerſatus ſit iis, qui vnum aliquod ex quatuor hominem eſſe, non iis qui quatuor aſſeuerant. Melior itaque lectio meritò diceretur in prima ſententia, quæ primam ſyllabā dictionum ἓν ἐὸν, hoc eſt, vnum exiſtens, in pronunciatione aſpirat. Quòd enim non vnum ſit, ſed plura hominis naturam conſtituentia, Hippocrates
oſtendit:

Quod elementū ſit ſumendū frigidū ambigitur.

Vbi etiā verba Platonis prædicta declarantur.

Corpora Hippocrati conſtāt 4. elementis nō ſyncerìs in corpore, ſed per tota miſtis.

ostendit, non tamen quòd vllum sit ex quatuor elementis syncerum in corpore. Neutiquã enim † id dicunt † principium opinionis huius principes, vnum † verò aliquod præter quatuor, quod est ex ipsis compositum enuncient: sicut tetrapharmacum medicamentum, neque ceram, neque picem, neque resinam, neq; adipem: sed vnum quoddam aliud præter hæc, quod ex omnibus contemperatis prouenerit. Porrò quum hæc rursus opinio duplex sit (nonnulli enim quatuor qualitates solas per totas inuicem contemperari, nonnulli verò substantias pronunciarunt) Peripatetici sanè prioris opinionis autores: secundæ verò, Stoici habentur. Præterea ante hos Empedocles corporum compositorum naturam ex immutabilibus

† τὸ τὸ
† τὴν ἀρ χὴν
† Δὲ *pro* † δὴ *legit interpres.*

Elemẽtorum substantias misceri totas in rebus Stoici volũt: qualitates solas Peripatetici, initio facul. naturalium.

Empedoclis de elementis opinio.

bus quatuor elementis generari arbitratur, ita primis illis inter se commixtis, vt si quis leuigata exactè & in puluerem redacta æruginem, calcitidem, cadmiam, mysi, ita miscuerit, vt nullũ ipsorũ sine altero possit contingi.

SCHOLIA.

QVi ignem naturam rerum, & elementum vnicum statuunt, hi aërẽ, aquã, terram ad rerum generationem concurrere non negant, sed hæc negant esse elementa, & corpora simplicissima, cùm ex igne fieri illa autument, Similiter alij, qui vnum aliquod ex reliquis elementis solum rebus subiiciunt: reliqua nostra elementa ad generationem recipiunt, non tamen vt elemẽta, sed corpora ex suo cuique elemẽto prodeuntia. vt per fusionem à calido fiant calida, ignis, aër: ex frigidis, aqua, terra: contra per concretionem à frigido hæc frigida ex illis calidis, adiuuãtibus aliis qualitatibus, à me in elementorum natura dictis.

Textus Hippo.

AT medicorum nonnulli dicunt hominem esse sanguinem solũ,

alij bilē esse affirmant, aliqui pituitā.

Comment. Galeni.

QVum superiori oratione aduersus philosophos egisset, qui aut ignem solum, aut aquam, aut terram, aut aërem, naturam corporis nostri esse censent, etiam ad medicos digressus est, proposita serie, ostendens similiter illis etiam hos aberrare, qui arbitrantur hominem aut solum esse sanguinem, aut bilem, aut pituitam. Manifestò igitur iam distinctū est, quod in prima omnium oratione ambiguū esse videbatur: non is, qui quatuor elementa ponunt, sed illis, qui vnum aliquod solum ex ipsis, cōtradicere semper apparet. Cæterum † relinquitur hic opinio quædam medicorum, absurditate Melissi placito respondens: eorum scilicet, qui dicunt hominem esse vnum, † quod dum mutatur, vnúquodq; eorū, quæ dicta sunt, efficitur.

Bilis nomine hic vtraque flaua et atra intelligitur.

† ἀπολεί-πετ.

† τὸ μετα-βάλλον.

SCH

SCHOLIA.

EOdem modo qui medici vnũ aliquẽ solum ex quatuor humoribus animal esse statuunt, ex eoq́; conformatum, reliquos humores ad corporis generationẽ cõcurrere non negant, sed primos esse negãt, & natos affirmant ex suo cuique humore elemẽtari, caloris aut frigoris beneficio, vt in elemẽtorũ trãsmutatione nũc diximus.

Textus Hipp.

HI quoq; omnes idem concludũt. Vnã vnũ esse affirmant, quod vnusquisq; ipsorũ volet nominare, atque hoc vnũ quũ sit mutare speciẽ & potẽtiam, quũ à calido & frigido cogitur, fieriq́; dulce, amarum, album, nigrũ, & † omnifarium. Mihi verò neq; hæc ita haberi videntur. (*Comment. Galeni.* † παντοῖον.

MEdicos etiã ait, qui humorẽ vnũ solũ secũdum naturã esse tutati sunt, idẽ inter se quod philosophos cõcludere, indicãtes vnũ hunc humorẽ, quẽcũq; singuli illi statuũt, † mutari in alios. Quæ verò astruẽs suã quisq; opinionẽ assumpsit, nullũ ex quatuor † μεταβάλλειν.

humoribus secundum naturam esse declarant, sed loco ipsorum alium quendam priorem, ex cuius mutatione hi fiant: dogmatis eiusmodi sunt, quod in medica speculatione nequit consistere, quemadmodum neq; Melissi sententia in physica. In quibus igitur dicunt vnum hoc mutari, si à calido & frigido † cogatur, fierique dulce, amarum, nigrum & album, nullum ex his quatuor dicere illi videntur: quibus contradicens profert id nō secundum naturam esse, sed aliud quippiam quod in hæc mutatur. Dulcem enim sanguinem, amaram verò flauam bilem, albam pituitam, nigrā verò atrambilem, bona ratione dicta esse, in quæ, vnum illud † degenerare, inquit, si à calido & frigido † cogatur. Quod autem ad finem orationis, adiectum est καὶ παντοῖον. i. & omnifarium, † sanies in difficilibus morbis

† ἀναγκαζόμενον.

† μεταβάλλειν.

† ἀναγκαζόμενον.

† ἰχῶρας.

obori

oborientes indicat. Apparet enim & æruginoſa & fuſca bilis,(quam vocãt ἰσατώδης, ἰσατώδης quod iſatidis hærbæ i. glaſti colorem fuſcum referat. & quædam rubra & porracea: aliæque nonnullæ † nominis indigæ, præſertim vbi morbus fuerit putridus.

Hæc etiã lib. de atra bile.

† ἀνώνυμοι.

SCHOLIA.

QVi animal ſanguinem ſyncerum eſſe aiunt, ex eoque vnico ceu elemento cõflatum, cùm reliquos humores etiam ſenſu manifeſtos eſſe in corpore negare nõ poſsint, eos ex ſanguine ſyncero per calorẽ aut frig⁹, qualitates actiuas, trãſmutato fieri autumãt. Vt ſcilicet frigore ſanguis fiat, pituita alba, dulcis, vel alterius ſaporis particeps: humor melancholicus, niger, acidus, Calore autẽ fiat, bilis flaua, vitellina, praſina, æruginoſa & amara: aut bilis atra, acris. Harum autem tranſmutationum vt poſterior à calore fit quotidie, ita prior vix in viui animalis corpore fieri poſsit: præſertim quæ eſt in ſanguinis ad pituitam reditu. Sanguis enim vt dulcia reliqua, à calore fit moderato: pituita à remiſſo: bilis flaua vt amara omnia: bilis atra, vt acria oĩa,

ab immodico. Gal. lib.2. facult. nat. Eodẽ modo qui pituitam, aut bilem alterutram esse animal statuunt, eam in alios humores se calidiores, si qui sunt, calore transire: se frigidiores, frigore mutari existimãt. Cur verò sanguinj addidi syncerum, postea Galeni commentarius te docebit. Vnusquisq; autem humorum 4. formã mutauerit, si calore aut frigore in humorem alium transierit, & facultatẽ quoq; mutauerit cũ tẽperamento. Nã cùm sanguis (verbi gratia) erat, calidus erat, & humidus: cùm pituita factus est, frigidus & humidus: cùm bilis alterutra, calidus & siccus, magis & minus euasit. Eodem modo in mutua aliorum humorũ, secundum alios transmutatione. Neq; humor in alium transmutatus, formam eius & facultatem tantùm recipit, sed & consistentiam, colorem, odorem, saporem, leuitatẽ, & qualitates cęteras: vt ex sanguine bono, crassi & tenuis medio, rubicũdo, odorato, dulci, leuiculo, fit illis pituita grassa, alba, inodora, vel graueolẽs, dulcis, insipida, acida, salsa, grauis. Ex eodem, bilis flaua, amara, leuissima: bilis atra, acris grauissima. Eodem modo factos ex aliis humoribus alios, totam eorum naturam induere existimant, in quos trãseũt priore relicta. Duos aũt humores à sapore vocauit, dulce sanguiu

guiu

guinem, amarum bilem flauam: reliquos duos à colore, albũ pituitam, nigrum, atrã bilem, quòd his nominibus facilè noscãtur naturales hi humores, licet etiã bilis flaua dici poterat: sed quia eius etiã naturalis color est multiplex, nec semp est flaua, sed interdũ pallida, interdum rufa, semper tamẽ est amara: vt pituita semper alba, si naturalis est, non tamen semper dulcis, sed etiã insipida, & interdum acida: ob id illam à sapore, hanc à colore appellauit.

Textus Hipp.

MEa verò sententia, si homo esset vnum, nunquam doleret. Neque enim esset, à quo dolorem perciperet, si homo vnum foret. Si verò dolebit, necesse est etiam remedium vnũ esse.

Comment. Galeni.

SVperius rationes ipsas reprehẽdebat, quas qui hominem vnum esse arbitrantur, adducunt: indicans non solùm demonstrationis expertes; sed etiam † improbabiles esse. In presentia opinionem illorum subuertit,

† ἀπιθάνους. *Hic locus emẽdat aliũ cõmẽtario antè hunc tertio.*

qui hominem vnum esse autumant. At idem non est, aut † rationem productam coarguere, aut opinionem vt non veram criminari. Quippe fieri potest, vt vera sit opinio, non rectè autem à quibusdam sit defensa, eóq; non opinio, sed hi qui ipsam tuentur, coarguendi sunt. Nunc igitur relictis eorum rationibus, opinionẽ ipsam solã coarguit, oratiõe per se nõ solùm validissima, sed breuissima quoq; vsus. Si enim homo vnum esset, non doleret: quam sententiam coarguere dixi etiam eos qui elementa indiuidua, incompactilia, & minima statuũt. Vnũ namque specie etiam his autoribus est id, quod reuera est. Si autem nominatum est primũ corpus generationis, & corruptelæ expers: quandoquidem alia omnia ex illius compositione generationem capiunt. Nascetur enim ex his opinio, generationem nost-

† τὸν λόγον προτεινόμενον.

Vt Anaxagorã & Democritũ.

noſtram in certa æternorum illorum corporum compoſitione cõſtituens: quemadmodum Hippocratis placitum in quatuor elementorum temperatura, quod Ariſtoteles & Stoici admiſerunt. Quòd autem ſi vnum ſimplex elementũ eſſet, non doleret corpus ex húiuſmodi elemento conſtructum, indicium eſſet (ait) nullũ aliud exiſtere ſecundum, quod in ipſum poſsit agere. Non enim iam fieri poteſt, vt vnum illud corpus à ſeipſo patiatur. At ſi etiã aliquis dolere ipſum conceſſerit, ex ſe patiens, remedium ſimplex erit. Quum enim multa in eo non ſint, multos curandi modos eſſe non licet.

Hippocratis opinionẽ de elemẽtorũ 4. miſtione ad generationẽ rerũ recipit Ariſtoteles et Stoici.

SCHOLIA.

HAec atque proxima libri huius pars, propè ſola declaratur fuſiſsimè à Galeno libro de elementis Hippocratis. Vbi

etiam vim huius conditionalis syllogismi obiter declarat: & tria faciundo dolori omnino esse necessaria, impresionem ab alteratione subita, vel solutione continui in partem sensu tactus præditam, cuius à facultate animali fiat apprehensio. Sub doloris autem nomine, voluptatem illi contrariam, morbos quoque & morborum sanationem intellige. Eadem ratione Plato mundum (quia vnum est & omnia) morbi & senij expertem dicit, in Timæo. In quibus verò libris absolutam elementorum corporis nostri cognitionem docuit Galenus: lege in libro de ordine librorum suorum.

Textus Hipp.

NVnc autem multa habentur, multa nanque in corpore insunt, quæ quum à se mutuò præter naturam calfiunt, refrigerantur, siccantur, & humectantur, morbos pariunt: quare plures morborum species, plura item remedia ipsorum habentur.

Comm

Comment. Galeni.

SVperiore oratione eos qui hominem vnum esse dicunt (quod est idem, ac si dicas, cōpositorium ipsius elemētum vnum esse) ex absurditatibus quæ opinionem consequuntur, coarguit. Non enim doleremus vnquam; si nullum omnino secundum esset, quod vnum illud posset afficere: deinde etiam si hoc donauerimus, remedium esset vniforme, nō multiforme. præsenti verò sententia exposuit ea, quæ ostensurus est primariò esse, à quibus alia omnia procreantur. Hæc autem sunt calidum, frigidum, siccum, & humidum: quæ quum inuicem mediocriter fuerint temperata, animal sanum est. Quum autem se mutuò calfaciunt, refrigerant, exiccant, & humectant, dolores generare solent, non vno curationis modo consanescentes. Non

Hæ qualitates primæ 4. pulchrè declarãtur in cōstitutiõe artis medicæ, & quæ has sequuntur. mox dicendæ.

 nulli

nulli siquidem ipsorum terminatur, si particulæ quæ dolent, incalescant: nonnulli, si refrigerentur, aut siccentur, aut humectentur, desinunt. Traditum de his fusissimè est in opere de simplicium medicamentorum viribus, & in medendi methodo: quãquàm nihil mali sit, etiam nunc paululum aliquid dicere, quum manifestam habeam indicationem, nos à calido, frigido, humido, & sicco dolere & curari. Quis enim non nouit dolorem oboriri, quum in hyeme vehementi quis foràs progreditentauerit? quis quum in æstu vehementi? quis non dolet sitiens? aut quis potu repletus? quum sitis quidem fiat nobis siccescentibus: repletio autem nimia contrariam dispositionem efficiat. Et inflammationes, omnésque tumores præter naturam dolorifici fiunt, interim à super-

Altera tio subita à calido frigido maximè dolorifica: à sicco & humido per se parũ dolorifica.

Dolét nobis tumores præter naturam solutione continui, per tensionẽ à repletiõe, aut

flua humiditate, in particulam influxa; interim quòd humores aut calidi præter naturam, aut frigidi existant. Quinetiam curationes, corporum quidem quæ nimia humiditate repleta sunt, euacuatione peraguntur: eorum verò quæ magis quã pro naturæ modo siccescunt, humidorum adhibitione: sicuti etiam qui ex perfrictione dolet, si excalfiat: qui ex immodico calore, si refrigeretur: ostensum verò à me est, etiam medicamenta omnia calefaciendo, aut refrigerando, aut siccando, aut humectando operari. Nam primariæ hæ qualitates sunt, & effectrices & alteratrices corporum, vt in primo de elementis secundum Hippocratem explicauimus. Has autem sequuntur gustatrices facultates, quarum nomina sunt, astrictio, austeritas, acerbitas, amaror, salsedo, acrimonia, acor, dulcedo, & vnctuosi

alteratione subita, aut vtraq.

Aph. 22 lib. 2.

ctuositas. Item coloris qualitates versantur in albedine, nigredine, rubore, & consimilibus, Tactrices in duritia, mollitie, friabilitate, & lentore. Gustatoriis autẽ pares numero sunt & olfactoriæ, sed non habent speciei nomina. Nam odorum in fragrantia & fœtore differentia: hoc ipsum differentia conuenienter putari queat, dicique multas species consequi. Hæc sanè sermonis capita sunt: quædam ipsorũ in libro de elementis ex Hippocratis sententia comprehensa sunt quædam in opere de simplici medicina. Vulgus autem demonstrationes discere detractat: aduersatur autem iis quæ ignorat, promptiùs: è contrario studiosi & veteritatis amatores faciunt, qui demonstrationes diligenter ediscunt, tardè autem ac inuiti con traueniunt.

Odorum differentiæ peculiaria nõ habẽt nomina vt docet Theoph. toto propè lib. 6. de causis plantarum.

SCHOLIA.

SIc legendum censemus in exemplari Græco, aut repetendũ, dolorifici fiunt, si tumores dolorifici cum Græco legas, ad excludendum indolẽtes tumores, vt œdema, scirrhum, cancrænam, sphacelum, & qui etiam natura dolorifici, indolentes tamen sunt. quia partem occupant sensu tactus carentem, vt hepar, lienem, renes, pulmones, cerebrum, glandularum alterum genus, ossa, ligamenta, adipem. Nam hic de causis doloris agit, præsertim alteratione: non de causis phlegmones, aut alterius tumoris fluxione, præsertim de qua libro 2. de diff. febrium, & lib. methodi. Inflammationes autem dixit omnesq; tumores, non autem, reliqui tumores, vel omnes reliqui tumores, quia inflammatio sicca & sine affluxu materiæ etiam dolorifica tumor non est.

Textus Hipp.

CAeterùm mea quidem sententia, qui hominem sanguinem solum esse, & nihil aliud affirmat, is iure demonstrare deberet, † eum non mutare speciem, neque omnimodò varium effici: aut si hoc minus possit † ὡυτὸ μεταλλάσσοντα ad. hominẽ refert, reliquus in

saltem

neutro ad ἁιμα i. sanguinem referretur, qui mutat speciẽ & in alios humores trãsit calore aut frigore, ichoras, seu saniẽ et varias bilis species.

saltem tempus anni aliquod, aut vllã hominis ætatem ostendere, qua homo vnum existens, sanguis solus appareat. Verisimile enim est, tempus saltem aliquod esse, quo id vnum elementum in ipso appareat. Eadem contra illos pronuntio, qui pituitem, qui bilem, hominem esse asseuerant.

Comment. Galeni.

HIc quoq; adhuc contra illos agit, qui hominem vnum esse tuẽtur, quod per initia ipsum proposuisse dixi: ac primum reprehẽdit eos, qui sanguinem ipsum esse ferunt. Maximè enim conueniebat (inquit) sanos homines sanguinem citra vtranque bilẽ & pituitam in corpore obtinere, si † natura est sanguis solus in corpore. Deinde verò etiam si admittatur, bilẽ aliquando & pituitã colligi, ætatẽ sanè vnam aliquam aut anni tempus inueniri, quo sanguis solus sine aliis humorib

† φύσει.

moribus in corpore esset. Pari modò coarguit eos quoque, qui hominem esse pronuntiant aut bilem, aut pituitam, hoc est † naturam esse hoc solum: putantes in hoc & ex hoc humore primam generationem prouenisse.

† Sustulit è græco κατὰ, quod hic nō conuenit magis, quā linea ante sexta.

SCHOLIA.

SI animal esse sanguinem, vel pituitam, vel alterutram bilem arbitrati, aiunt id vnum formam & facultatem per calorem aut frigus mutare, vti prius docuit: cur hic affirmat illorum muneris fuisse, sanguinem vel alium humorem demonstrare, non mutare formam & facultatē, & cætera? Quoniam si nullam aliam rem esse animal existimabant quàm sanguinem, vel aliquem ex humoribus, is humor in animali debebat permanere saltem per aliquam ætatem, vel anni partem, præsertim ipsi humori familiarem, vt sanguini adolescentiam, ver: pituitæ senectutem, hyemem: bili flauæ iuuentutē, æstatem: melācholiæ ætatem declinantem, autumnum. Quod sanos &c. dicit Gal. in commentario, videtur innuere elementum id vnicum fuisse in sanis, calore verò aut frigore in alios humores mutatum in ægris.

Textus Hipp.

EGo siquidem quæcunque hominem esse dixero, & secundum legem & secundum naturam in eo semper inesse similiter & in iuuene & in sene, & frigido anni tempore, & calido demonstrabo: atque signa necessitatesq; edam, ob quas singula in corpore tum augescunt, tum contabescunt.

Comment. Galeni.

Perpetuò à vitæ initio ad mortē, et per omnia anni tpa φθίσιν, ὅπερ ἐστὶ μείωσιν.

OStensurum se promittit elementa quæ ab ipso statuuntur, perpetuò in corpore contineri, & secūdum ætates, anniq́ue tempora habere tum incrementum, tum contabescentiam, quod est imminutionem. Secundum legem quidem est, quod homines existimant, & opinantur, quum veteres ita nominare consueuerint: secūdum naturam autem, id quod secūdum rerum veritatem est.

SCHOLIA.

Ridiculus est qui aliquid affirmat, quod demonstrare non posit, id est, cuius fidem facere non posit per rationẽ vel experientiam. Quæ duo sunt fidei faciendæ apud omnes homines instrumenta. Demonstrationis enim omnis principia sunt ea quæ sensui & intelligentiæ manifesta se exhibent. Inter quæ notiones de re aliqua omnibus hominibus confessæ & receptæ (aliàs enim principia iure non dicerentur) ad demonstrationem sumuntur, ceu axiomata quædam prima & indemóstrabilia, omnibus hominibus ob id confessa, quòd intelligentiæ euidentia sunt, & fidem facientia ex se, non ex aliis, neque per demonstrationem. Se igitur hominis elementa demonstraturum promittit Hippocrates, argumẽtis ex notione omnibus hominibus cõfessa sumptis, nõ rhetoricis, & verisimilibus, sed veris & necessariò cõcludẽtibus: adductúrumque signa, quibus cognoscas vnũquẽque humorẽ (quæ hominis elemẽta ponit) singulatim augeri in corpore, & minui per anni tempora quatuor, & omnes ætates (sub contrariis enim temporibus hyeme & æstate media, ver & autumnum: vt sub ætatibus extremis, medias intelligit vt

pòst patebit) idque necessariò contingere ostendet. Cùm tamen ab aduersariis vnicũ humorem elementum statuentibus postularit eum ostendi solum saltem vna parte anni, vel vna ætate. Signa autem humorum ex tabulis nostris Semioticis colliges. Libellus Hippocratis de lege mutilus videtur, & in quo pleniorẽ legis significationẽ desyderare possis: quam iterum explicat Gal. pag. 34. in principio, & in fine. Natura hic est rerum veritas, quod hæc vbique sibi constet, vera & certa omnia faciat, nihil fucatum, vnde natiuum calorem, colorem, & alia permulta, pro vero, non acquisititio, nõ fucato dicimus. Ars enim quamuis magna ex parte imitetur naturam, vt cap. 2. libr. 2. phys. Arist. tamen nunquam assequitur, sed interdum mentitur: vnde artificialia medicamenta, & alia quæ natiua esse possunt damnamus ceu fictitia.

Natura rerũ veritas.

Hoc argumento vtitur Plato in Timæo de mũdi generatione.

Textus Hipp.

PRimùm igitur necesse est, generationem ipsius nõ ab vno esse profectã. Quomodò enim aliquid quod vnum est, generare aliud poterit, nisi alicui immistum fuerit?

Com

Comment. Galeni.

HIppocrates igitur ſemper ea quæ manifeſtò apparent, ſequitur: eoque nunc dixit nihil ab vno generari niſi aliud quippiã extrinſec⁹ admiſceatur, atque id temperaturæ ſymmetria cum ipſo cõueniens. Nonnulli autem philoſophi naturales appellati, haud ſcio quomodo opinionem abſurdam pronuntiare ſunt auſi, quæ omnem naturalem ſpeculationẽ euertat. Nam qui omne dicit eſſe vnũ, tollit oratione vniuerſam generationẽ. †Si enim vnum exiſtit id quod natum eſt, nõ erat priùs, ſicut neq; erit paulò pòſt. Neque enim Thales, neque Meliſſus, neque Heraclitus prius erant, aut nunc ſunt. An igitur verè aliquis dixerit hos viros non fuiſſe? An fuerunt quidem, & annis non paucis ſinguli vixerunt, non erant autem quo

† *& medicinam vt docet Gale. in elementis.*

tempore viuebāt? An quòd essent ipsi illo tempore, concedemus: eos autem qui erant, non esse dicemus, quum essent? Atqui si esse quis ipsos fateatur, fuisse quoq; fatebitur. Quomodò aūt platanus, lapis, & leo non erant olim, generationem habentia & interitum. Si autē est generatio eius quod prius nō erat, necessariū est ipsam ex substātia quadā subiecta prouenisse. Hanc autem videmus nō posse ipsam per se solam quicquam generare. Nam stirpiū semina humiditate & calore mediocri externo ad aliquid generandū indigēt. Quòd si semen solū generare posset, nullius alterius externi auxilium requirens, haud differret vel breuissimo tēpore generationem, sed statim pullularet. Verū sæpe nō mēsem solum, sed etiā annos haud pauca semina permanere videas. Non enim ex se tantùm generandi facultatem habēt, sed

Solet semen gignūt plātā si hūiditas adsit ad seminis corruptionē. Nā finis eius ē, sī mile producere.

sed externum quoddam † præsidium postulant: quod non simpliciter & solum tãgat ea, verùm aliquam tangendo virtutem tradat, quæ intrò in totũ quod tãgitur, distribuatur. Si iam semen inter generandum alterationem per totum subire videtur, in arboribus, hærbis, & cunctis stirpibus, multò magis in animalibus euidenter apparet, neque ex masculo solo, neque ex fœmina sine mixtione aliquid posse procreari.

Milium et panicũ quò vẽti nõ peruenũt condita annos centũ durant.

† Calorẽ & humorem.

SCHOLIA.

HIc locus in philosophos est ac medicos, vnicum hominis elementũ, puta ignem vel aërem, &c. sanguinem, vel bilem, &c. statuentes. Hoc autem thema illis contrarium, & ex natura sumptum, fusissimè & apertissimè posteà probat, vt hic verbis opus non sit: hanc etiam opinionem de vnico elemento, Aristoteles confutat libro primo de generat. capit. primo. Quod autem alterius misturã & coitũ & seminũ

vtriusque sexus in animali mistionẽ requiri affirmat, ad animalis perfecti & similis gignentibus generationem verissimum est. Neque cõtra dogma hoc pugnat mola etiã ex sola muliere nata. Nam caro est informis, non animal, neque vna ὑπηνέμια, id est subuentanea ex gallina sine galli coitu nata. Nã hæc imperfecta & ad generationẽ inepta sunt, cùm non habeant germen galli, semen à quo esse debet mouendi & generandi initium.

Textus Hipp.

DEinde neque generant, nisi eiusdem generis quæ miscentur, sint, & eandem vim obtineant, neque similia nobis effici potuerunt.

Comment. Galeni.

NOn solum ex vno generari aliquid non posse dicit, sed ne ex duobus quidem, nisi eiusdem generis sint quæ miscentur, hoc est, familiaritatem substantiæ habentia: id quòd manifestò apparet fieri in diuersi generis animalium generatione, quemadmodum

admodum in equis habet & asinis, vulpibus & canibus: nam ex horum mixtione generatur animal, veluti ex duobus mixtum. Quæ autem naturã habent multùm inter se differentem, neque si misceantur, vnquam generare aliquid possunt. Porrò quod ad orationis finem adiectum est [neque similia nobis efficiantur] libri interpretes ceu manifestum prætereunt. Obscurum autem est, aut nõ probè à scriptore † interpretatũ, aut à trãscriptoribus vitiatum. Quod autem mihi videtur velle innuere, id est, etsi non simile specie sit animal álterum, quod alteri miscetur, communionem certè quandam naturæ esse dicit. Non enim similia nobis effici poterunt, hoc est, non generatio ex congressu fieri potest animalis, iis quæ procrearunt ipsum similis. Forsan etiam oratio non sic habebat, neque similia nobis

De his abundè initio li. 3. de Vsu partiũ.

† ἡρμηνευμένου.

Nobis. i. alterutri a genitorũ enallage est personæ.

efficientur.

SCHOLIA.

QVodlibet in quoduis non transmutabile, sed vt transmutãtis cũ trãsmutando aliqua sit similitudo, necesse est, c.5.li.1.physicorum, & fol.3.pag.1.de partibus animalium. Ob id nec animalia cuiuscunque generis, aut secum, aut cum alio genere coëuntia semper generant. Sed quæ semen habent prolificum, & cum alterius semine quadantenus affine, illa generãt animal eiusdem generis, si erant congeneria: aut mistæ cuiusdam speciei, vel diuersæ ab vtroque parente, si erant diuersi generis, quod ostendit mulus ex asino & equa. Sic patre lupo gaudet matre lycisca cane. Eadem vis in plãtis apparet, quando nõ omnis fert omnia tellus, sed quibus plantis aut plãtarum seminibus, vel surculis solum & cœlum est familiare, hoc est, humoris plantam nutrituri affinitas in tota substantia, quantitate, qualitate, & coloris huic plantæ familiaris modus. Quæ duo plantis generaturis sunt necessaria, etiamsi misceantur insitione aut inoculatione. Nam pyrus & pomus mistæ germinant, & fœcundam arborẽ vtriusque nominis & naturæ participem

cipem cõſtituunt,& quæ aliæ ſimilia habẽt ſemina. Arbor perſica & amygdala ſimul inſita fructum ambarum medium & participẽ producũt,& quæ nucleos habent quadantenus ſimiles. Hæc autem differẽtia pomis,pyris,prunis,&c. inter ſe,ac in ſuo genere minus apparet,licet in alias,pomi,vel pyri,vel pruni ſpecies tranſitur,in diuerſo genere arboris clarius naturæ commiſtio cernitur. Similitudinis fœtus cum progenitoribus cauſæ & exẽpla Plinius li.7.ca.12. affert ex Ariſt.cap.6.lib.7.hiſtoriæ animalium,& cap.3.lib.4.de partib.animalium.

Textus Hipp.

RVrſus nec generatio futura eſt,ſi non calidum & frigidum,humidum & ſiccum mediocriter inuicem, & temperatè & æqualiter ſe habuerint,ſed alterum altero longè præpolleat,& valentius imbecilliori.

Comment. Galeni.

ANtea quidem dixit non poſſe prolificã fieri generationẽ vllius,niſi quæ coẽunt eiuſdẽ ſunt gene

ris:

ris: non tamen eorum quæ generis sunt eiusdem, † congressus necessariò generat. Porrò hanc orationem in Aphorismis integrè persecutus est, vbi inquit, Quæcunque frigidos densosque habent vteros, non concipiunt. & quæcunque præhumentes vteros obtinent, non concipiunt, nam in his genitura extinguitur. Adhæc quæ siccos magis & ardentes. nam alimenti inopia semen corrumpitur. Quæ verò ex vtrisque temperamentum mediocre habent, fœcũdæ fiunt. His verbis docet quas ob causas mulieres steriles fiant. Indicat autem id etiam quod hoc consequitur, de quo & nos alibi, & alii plærique ante nos scripserunt. † Innuit & Plato, quum diceret non exiguam esse artem, qua quis nouit & viros & mulieres temperamentum inter se cõuenientes ad generãdum coniungere.

† συνοδος pro coitu.

Aph. 62. li. 5.

† ἠνίξατο.

gere. Quæ enim de vteri temperamentis dixit, eadem etiam de seminis temperatura intelligere conuenit: siquidem & hoc humidius est quàm conuenit aliquando, aut frigidius, aliquando siccius, aut ardentius. Familiare autem est sicciori vuluæ humidius semen, humidiori siccius, quemadmodũ & calidiori frigidi⁹, frigidiori autem calidius. De quibus vberius in libro de ratione procreandi liberos, pertractamus. Nunc satis est scire, quòd neque aliquid potest ex vno gigni, neque ex duobus, aut etiã pluribus coëuntibus, nisi familiaritas mutua sit, & commoderatio quædam temperamenti, quæ ex coëuntibus perficitur, id generari potest.

Pulchra de causis fœcunditatis & sterilitatis viri & fœmina.

Hic liber desyderatur.

SCHOLIA.

HAec pars, Galeno tũ hic, tum Aphor. 62. lib. 5. abundè declaratur, & vera probatur non in animalium feminibus tantum, sed etiam plantarum. Ex hiis enim

quædam

quædã solo calidiore, alia frigidiore: item humidiore nõnulla, alia ficciore gaudent. enecantur contrario, aut in eo prorsus non germinant. Cuius rei exempla habes plurima apud Theophrastum & Dioscoridem. Quòd autem quædam priuatim corporum viri & fœminæ dissociatio ac dissimilitudo, inter se sit sterilis: si verò cum alio alteruter iungatur, gignat, testimonium de Augusto & Liuia profert Plinius li. 7. cap. 13. ex Aristotelis locis nuper citatis.

Textus Hipp.

QVapropter quomodo rationi consentaneum est, ab vno aliquid generatum esse, quum ne à pluribus quidem generetur, nisi probam temperamenti inuicem communionem sortita sint?

Comment. Galeni.

REliqua huius sententiæ ex prædictis sunt conspicua. Meminisse autem oportet nominis in eà dicti κράσεως, id est, temperamenti, quod

quod [Ionico more] κρῆσις protulit, quoniam primus quorum memoria ad nos peruenit, Hippocrates elementa κεράννυσθαι, id est, contemperari docuit, quemadmodum & paulò antè ostensum est. Atque hac ratione differt ab Empedocle, qui ex eisdem elementis, quibus & Hippocrates, nos, aliaque omnia corpora, quæ † circa terram sunt, constare dicit, non tamẽ inuicem contẽperatis, sed per exiguas partes † commissis, & se contingentibus. Quòd verò & hæc opinio simili modo coarguitur, quo illæ opiniones quæ sensile corpus ex † insensilibus impatilibusque primis corporibus generant, in commentario de elementis ex Hippocratis sententia ostensum est, vbi etiam omnium ferè physicarum opinionum mentionem fecimus, quæ de primis principiis, aut elementis extiterunt.

Empedoclis error cap. 4. 1. li. physicorum.

† περὶ

† παρακειμένων

† ἀναισθήτων καὶ ἀπαθῶν.

Textus

Textus Hipp.

QVum igitur talis & hominis & aliorum omnium natura sit, hominem † non ex vno conflari elemento, necessariò colligimus, sed singula quæ ad generationem conferunt, vim aliquam in corpore obtinere, qualem contulerunt.

† μὴ ἐν ἀλλ' εἶν.

Comment. Galeni.

QVum Hippocrates prædixisset, nisi calidũ frigido, & siccum humido mediocriter cõtemperatum sit, corporum videlicet generabilium generationes haud posse fieri: nunc sanè manifestò non hominis tantùm, sed omnium etiam quæ generationem corruptionemq; corporis sustinent, ex ipsis generationem esse pronuntiat. Nam ex calido, frigido, sicco, & humido omnia creantur, eoq; communia omnium esse hæc elementa: propria autem hominis

naturæ,

naturæ, ſanguinem, pituitam, bilem flauam, & nigram. Quanquã ne hæc quidem propria recte dixeris: vt quæ omnium, ſanguine præditorum animantium ſint communia. Conſtat autem [cuilibet] & horum ſingula ex primis creata eſſe quatuor [elementis] quæ à qualitatibus nominantes, humidum, ſiccum, frigidum, & calidum dicimus. Propria verò ſubſtantiæ ipſorum nomina ſunt, ignis, aqua, aër, terra. Neminem ſiquidem latet elementa ſecundum ſimplices, & miſturæ expertes qualitates nuncupari: quum caliditas ſumma igni inſit, quemadmodum & humiditas aëri, frigiditas aquæ, ſiccitas ſumma vna † cum denſitate & frigiditate, terræ. Quomodò igitur nonnulli arbitrãtur Hippocratem, humidum, ſiccum, frigidum, & calidum elementa ſtatuere, hæc enim in homine ap-

Sic initio ſanitatis tuẽdæ vocat.

Aër humidiſs.

Aqua frigidiſſ.

† ἅμα πι λίσα.

Hic textus Hippocratis eſt de 4. mũdi elementis, nõ de 4. humoribus, qui ſenſui

F

Sunt manifesta hominis elemēta. cal. fri. hu. sic.

parere: ignem verò, aquam, aërem, & terram non admittere? eò quòd neq; horum aliquod in humano corpore conspiciatur? haud tamen assequentes intellectu, ea quæ in corpore apparent, calida, frigida, sicca, humida esse apparentia & visibilia corporis elementa. Quæ quis audebit elementa omnium corporum esse communia pronunciare? Nemo indubiè, etiam † indoctissimus, quum Hippocrates dixit [Necesse igitur est, quum talis & aliorum omnium, & hominis natura sit] non putandum est nunc ipsum dicere ea quæ in corpore humano videntur, calida, frigida, sicca, & humida, sed quatuor elemēta, quæ summas & expertes misturæ qualitates obtinent, ex quibus inuicē contēperatis omnia quæ in medio sunt corpora gignuntur, per excellentiam, nō propriè, appellata calida, frigida, sicca,

† βραχύ-ϊατος.

Omnia ex elemē tis cōfla-

ca,& humida. Nã si hæc iam cõtẽpera-ta, elemẽta statuamus, ea quæ summas habent qualitates, haud noui quid esse dicemus. Iã proxima oratione clarius adhuc suam ipsius sententiã explicat, ad quam modò digrediamur.

ta à præpollente in mistione elemẽto calida, frig. hu. sic. Vel tẽperata & mediadicuntur.

SCHOLIA.

HAe conclusiones sunt ex superioribus manifestæ, & ex Galeni cõmentario. An verò elemẽta vires retineant easdẽ mista, quas ante mistionem sortita sunt, minus tamen euidentes, suis actionibus à contrarii elementi actione oppugnatis & fractis, quàm dum syncera sunt. Vel potius vires omnino easdem non retineant, sed à cõtrariis obtundantur, & quadantenus extinguantur, ita vt earum seruetur solum, quãtum ad probam diuturnamque elementorum mistionem & vitam seu mistorum durationem conducat, præsentis non est instituti altius inuestigare. Quærendum potius est, quum qualitates quatuor summæ singulis elementis singulæ debeantur, vtri summa cõueniat humiditas, aëri ne, vt hoc cõmentario Galenus, & aph. 14. li. 1. &

Ariſtoteles cap.3.li.2.de generatione: an aquæ, vt Gal.poſtea, & cap.8.& 30.libr.1. ſimpli. & lib.1.de elementis, & initio tẽperamentorũ & Ariſtoteles cap.4.lib.4.meteorôn. Poteſt enim aër humidiſsimus dici, quòd eſſentiæ ſuæ tenuitate, caliditate, leuitate, raritate, diaphania, corpora quantumuis denſa, craſſa, dura, cito & altè penetret, atque humectet, ac figurã ſuam ægerrime teneat: Aqua verò humidiſsima, quod quantumuis ab igne, vel terra ſiccetur, tamen inſitam humiditatem amittit nunquã, & ſiccitatem nunquam induit, quod aëri æſtiuo accidit. Eſt autem reuera aër liquidiſsimus, aqua humidiſsima.

Textus Hipp.

Vt in corruptione docet Ariſt. li. 4. meteorôn.

RVrſus quando corpus humanũ interit, neceſſe eſt ſingula ad ſua naturã ſecreta reuerti, humidũ ad humidum, ſiccum ad ſiccum, calidum ad calidum, frigidum ad frigidum.

Comment. Galeni.

Elemẽta rerum

SIngula prædicta elementa, vbi homo vita defungitur, ſecreta inuicem

cem ad suam naturam recedere com- memorat, quæ calidum, frigidum, siccum, & humidum vocabat: nõ sanguinem dicens ad mundi sanguinem pituitam ad pituitam, bilem ad bilem, arteriam ad arteriam, carnem ad carnem, venam ad venam, neruum ad neruum abire: sed singulorum horum calidum, frigidum, humidum, & siccum, ad communia omnium elementa discedere. Neruus enim nimirum ex calido, frigido, sicco, & humido elementis scilicet compositus est: quippe non ex alio neruo, sicut nec vena ex alia vena. quoniam ne cogitari quidem possunt per tota inuicem contemperata esse hæc, caro, vena, os, arteria, & aliæ particulæ. Vult autem ipse, si paulò antè dictorum meminimus, per tota inuicẽ calidũ, frigidũ, siccum, & humidum esse contẽperata. Quare non hæ quæ palã

omnium cõmunia hic Vti suprà intelligit, nõ humores, nec partes similares hominis propria elemẽta.

in corpore humano videntur calidæ, frigidæ, ſiccæ, & humidæ, particulæ, hominis naturæ elementa ſunt, ſed illa quæ has ipſas compoſuerunt, generaruntque. Hæc autē ſunt aqua, ignis, aër, & terra: de quibus abunde in opere de elementis ſecundum Hippocratis ſententiam diſputauimus.

SCHOLIA.

VTi ſimplicia quædā, tū alimenta tū medicamēta ex his dicim⁹ ſubſtātiis, etiā interdū facultate pugnātib⁹, cōſtitui: in quas illa per corruptionē abeunt, vt lac ex butyro, caſeo, ſero: rhabarbarū, aloën, abſinthiū, ex ſubſtantia craſſa, terrea aſtringente, & alia per aduſtionem à calore tenuata, amara, tergente, cholagoga, id eſt, bilem purgante: Sic hominis, & rerum aliarum elementa priùs per generationis naturam probauit, nunc per corruptionem generationi contrariam confirmat, vti compoſitio per reſolutionem, & additio per ablationem probatur. Neque repugnat quod in ſacris homo terra dicitur, & in terram morte reuerti. Nā plurima & nobis notior portio

tio noſtri terra eſt, quæ in ſarcophagis inuenitur, cæteris in ſuam ceu familiam iam tum reuerſis.

Textus Hipp.

HViuſmodi autem tum animantium, tum aliorum omnium natura eſt.

Comment. Galeni.

HViuſmodi, inquit, nõ modò hominis, ſed etiam aliorũ omniũ natura eſt, ex calido nimirũ, frigido, ſicco, & humido, ſimplicibus & ſummis cõtẽperata. Nã quæ in medio cõſiſtũt, oĩa tẽperamẽtũ ex his obtinuerunt. Igitur ab intellectu alienũ eſt dicere, eorũ quæ in medio habẽtur, tẽperaturã ex iis quæ in medio ſunt, fieri: Hoc aũt nõ percipiũt ſe dicere, qui ex eo quod in corpore cõſpicitur, humido, ſicco, calido, & frigido naturã noſtram cõſtare tuentur. Adhuc abſurdius eſt, ſi & aliorũ omniũ animan-

tium ſtirpiumq; naturam ex his conflari dicamus. Hippocrates enim clarè dixit in oratiõe propoſita, & aliorum omnium talem eſſe naturam. Illi verò haud ſcio quid dicent, quum fici ſemine in terram deiecto, verbi gratia, maxima arbor enaſcatur. Abſurdum eſt dictu, nõ ex terra & aqua, ſed aliunde talem ipſi ineſſe naturam. Atqui terra ſui ratione ſummè eſt frigida, calorẽ verò ficus quo viuit, multum obtinet, eoq́ue etiam ſi in valida hyeme perfrigeretur, non emoritur. Liquet igitur corpus fici non ſolùm ex aqua & terra conſtitutum eſſe, ſed etiam igneæ naturæ particeps euaſiſſe. Quis autem ignorat & aëris partẽ recepiſſe? ſi quidem lignum ipſius palàm eſt non terra ſolùm, ſed & aqua leuius. Ex quatuor itaq; & ficus conſtat: & ſi hæc inde cõſtat, fructus etiã tũ ipſius, tum alij omnes. Sunt autem tri

Plantas ex 4. elemẽtis cõſtare probat, & noſtros humores ex plantis.

triticum, ordeum, fabæ, aliaque cerea lia semina, fructuum particulæ: atque ipsæ idcirco ex quatuor consistunt. terra, igne, aqua, & aëre. Quoniã verò ex fructuum stirpiumq; esu humores qui in nobis sunt, generantur, & hi nimirum primã generationis originem habebunt aquam, terram, aërẽ, & ignem. Sed vt dixi, hæc etiam in cõmentario de elementis secũdum Hippocratem demonstrata sunt. quare iam ad alteram sententiam digredi, tempestiuum est.

SCHOLIA.

OMnia ex quatuor elementis mista in medio sunt, quia inter calidiss. frigidiss. humidiss. siccıss. ipsa scilicet elementa sunt mista hæc omnia, quædam magis ad summas has qualitates, vt calida frigida humida sicca quarto gradu: accedentia quædam ab his magis recedunt, vt temperata, & quæ calida frigida humida sicca in principio primi gradus. Cætera inter hæc media. Similiter humores, & partes similares

in medio sunt: ex osse autem & carne non fit os, caro, vt ante docuit: sed tamen ex humoribus partes similares fiũt, & ex his alũtur. Plantæ verò &c. mista ex his non fiunt. De humoribus ergo hic non agit Hippocrates, sed de mundi elementis.

Textus Hippo.

NAm cuncta simili modo nascũtur, & similiter desinunt.

Comment. Galeni.

NEmo qui vel vaticinatus fuerit, tales fore homines, qui perperã ipsum essent intellecturi, toties idem dogma repetisset, quemadmodũ nunc Hippocrates factitauit [omnia] dicẽs non tantùm hominem, similiter nasci & interire, quemadmodum dictũ est, ex quatuor scilicet elementis, nõ corporis particulis, calidis, aut frigidis, aut siccis, aut humidis. Verùm sunt nonnulli adeò imperiti græcanicæ dictionis, vt putent id quod in corpore huma

humano est calidum, frigidum, siccum, & humidum, sensu percognita, communia omnium generationis esse elementa.

SCHOLIA.

HVmores 4. et partes in nobis similares calidæ, frigidæ, humidæ, siccæ sensu manifesta hominis solius sunt elementa, & si vis etiam cæterorum animalium sanguine præditorum, atque adeò exanguium elementa fuerint partes similares: & plantarum quoque, si Theophrasto credimus initio historiæ plantarum.

Textus Hipp.

QVia ipsorum natura ab his quæ recensuimus vniuersis constituitur, & desinit, vt prædictum est, in idem, & vnde constituta sunt, singula eodem etiam recedunt.

Comment. Galeni.

IMmoratur suo dogmati, naturam omnium censens ex commemoratis quatuor cõstitui, & in eadẽ finire. Vnde

Vnde enim singula prouenerunt, inquit, illuc etiam recedunt, ad communia scilicet mundi elementa, terram, aquam, aërem, & ignem. Prorsus igitur Hippocratis sententiam ignorant, & id quod initio dictum est, [οὔτε γὰρ τὸ πάμπαν &c.i. Neque enim in totum hominem dixerim aërem, neq; aquam, neq; ignem, neq; terram] πρ[illegible] μηδόλως.i. nequaquam & nulla in parte † intelligentes. Liquet enim Hippocratem non velle communia omniũ elementa, μηδόλως. i. nequaquam in corpore humano esse, verum eos qui vnum solùm ex ipsis dicũt, insectari.

† ἀκούοντες.

Textus Hipp.

Corpus autem hominis sanguinem in se continet, pituitam, bilem, † vtranque & flauam & nigram. Atque hæc sunt ipsius corporis natura. & propter hæc dolet, & sanum est.

† δὴ τὴν.

Comm

Comment. Galeni.

VBi disputationem de cõmunibus elementis absoluisset, ad animalium sanguine præditorũ (in quorũ numero est & homo) elemẽta in oratione proposita digressus est, † decernẽs tum nostrã ab inito generationẽ ex sanguine, pituita, & duplici bile, flaua & nigra constare, tum totius vitæ perseuerantiam, eaq; totã esse naturã homini, cùm humores quidem in solidis partibus contineantur: ipsæ verò solidæ in prima animãtis quod gestatur in vtero conformatione, generationem ex his sortiãtur. Nam omnes particulæ ex menstruo sanguine factæ sunt, qui nõ syncerus est sanguis, sed duplicem in se bilem, pituitamque habet, id quod paulò pòst autor ostendet. Quinetiam quomodo fiat, vt ex his sani simus, doleamus, & ægrotemus, proxima oratione persequitur.

† βουλόμενος.

Oẽs particulæ ex sanguine maximã substantiæ suæ partem trahũt, non totã, vt pòst patebit.

SCHOLIA.

GEnerationis nostræ primordia duo sunt Galeno initio sanitatis tuendæ, & initio lib. 2. temperamentorum, sanguis menstruus, & semen viri & mulieris: ambo ex quatuor elementis, igne, aëre, aqua, terra: & 4. humoribus, portione tamẽ inæquali conflata. Semen enim viri ortum ex sanguine 4. humores complexo, mulieris semine pauco quidem & aquoso vtcunque nutritum, & auctum, deinde ex sanguine menstruo per venas & arterias, cotyledonibus finitas, trahit alimentum: quo nutritum & auctum plurimum, iam solidis partibus delineandis sufficit. Mox carnosum genus ex eodem sanguine mẽstruo molitur. Vbi iam fœtus est, eodẽ quoque sanguine ad partũ vsque nutritur & augetur: à partu, lacte, quod mammarum glandulæ ex eodem sanguine coxerunt. Hinc ad interitum vsque partes corporis omnes sanguine 4. humores complexo nutriuntur, & quandiu datũ est, augentur. Adeò naturæ animalium sanguine præditorum, necessarius est sanguis. Vnde forsitan nonnulli sanguinem esse animam putauerunt: ac præterea quòd eo abũdè excreto, mors animal rapit. Et quibus animalibus sanguis copiosior & tẽperatior,

simul,

ſimul,illa ſunt viuaciora. Hippocrates in libro de natura fœtus, Galenus in libro de ſpermate,& de fœtus formatiõe, hæc propè omnia cõfirmant. Quòd autem propter horum 4. humorum ſeruatam quãtitatem, qualitatem, mutuam miſtionem, valemus: ob mutatum aliquod horũ trium, vel duo, vel tria ægrotamus magis & minus: pro mutationis multitudine, & magnitudine, poſtea declarabitur. Hæc illi ſunt natura corporis, id eſt, his quatuor humoribus, ceu elemẽtis ſub ſenſum cedẽtibus, & homo & cætera animalia ſanguine prædita, cõſtãt.

Textus Hipp.

SAnum igitur eſt potiſsimũ, quum hæc & virtute & copia inter ſe mediocriter habent, & præſertim ſi commixta ſint.

Comment. Galeni.

OMnium & medicorum & philoſophorum, qui abſoluti dogmatici ſunt, conſenſu, elementorum commoderatio ſanitatem efficit. Quum autem rationalis ſectæ elementorum *Initio* inſtitutio duplex genere ſit: altera, *libr. de*

appo

diff. morborũ & antedicta Empedoclis sententia.

appositione & complexu primorum corporum, generationes composito-rum fieri profitetur: altera tẽperatu-râ. Prior itaque symmetriã in mea-tuum constitutione, quam Græci πο-ροποιΐαν appellant, ponit: secunda ex proba elementorum temperie sanita-tem constare affirmat. Cuius nimirũ opinionis Hippocrates princeps exi-stit. Rursus quum duplex sit symme-tria seu commoderatio, hæc in facul-tate eorum quæ contemperantur, illa in substantiæ quantitate, vtriusq; me-minit Hippocrates, inquiens, Virtute & copia. Quod ad sententiæ calcem subditum est [& præsertim si commi-xta sint] accuratam per tota ipsa con-temperationem innuit. Nam in di-spositione corporis maximè inculpa-ta, non solùm quatuor elementorum commoderatio, sed etiam per tota † temperatura mixtioque accuratè absol

Symmetria in quantitate et qualitate.

† κράσις.

absoluitur. In deterioribus autē corporis temperaturis fieri aliquando potest, vt in vna aliqua particula humores non æqualiter, neq; similiter, neque per tota inuicem sint temperati: verùm quum nondum functio manifestè læditur, culpata quidem est sanitas, necdum tamen morbus.

SCHOLIA.

FAcultatem natiuam humores seruant, si pituita frigida humida sit, sanguis calidus humidus: bilis flaua, calida sicca, bilis atra, frigida sicca sit: atque qualitates reliquas his primis succedentes singuli sibi debitas habeant. Si autem sanguis seipso calidior, aut frigidior, humidior, aut siccior euaserit insigniter, adeò vt actio aliqua, velut nutritio, etiā insigniter lædatur morbum ex intemperie facit quacunque in parte corporis fuerit hic sanguis. Adhæc, si sanguis in corpore, auctior, quàm suæ cum reliquis humoribus proportioni conuenit, euadat, vasa rumpit, aut morbos ex plenitudine supra vasorum capacitatem facit in corpore vniuerso, vel parte eius aliqua, in

qua scilicet auctus est, dum minutior est redditus, atrophiã excitat & cacochymiã. Fit enim sanguis naturæ inutilis, mutata qualitate, vel quantitate idonea. Gale. lib. 9. Method. Eodem modo humores reliqui quantitate, aut qualitate, à cõmoderatione sibi debita insigniter digressi, morbos excitant, vt sanguis, febres, tumores præter naturam, cæterosque tum partium similariũ proprios, hoc est, intemperaturas, tum organicarũ, id est, incõmoderationes, tũ amborum cõmunes, id est, solutiones cõtinui. Ipsos autem humores in ipso sanguine cõmisceri bene, ad sanitatem oportet: nõ autem synceros, & ab aliis secretos esse. Vt ex his probè per se totos cõmistis probior fiat sanguinis totius, & ex eo reliquarũ corporis partium temperatura. Quæ res etiã caloris humores cõmiscentis, & cõmistos continentis, robur, significat. Huc pertinere potest, quod Hippocra. apho. 6. & 23. lib. 7. & Prognostico 20. lib. 2. deiectiones synceras damnat, sed etiam ob aliud damnandas: id quod illis locis docet Galenus. Porrò sanitatem, atque adeò vitam ipsam in triplicis substantiæ nostræ, spirituosæ scilicet, carnosæ, & verè solidæ quantitate, & qualitate contineri, vt docet Gal. lib. 9. & 12. metho.

istam Hippocratis sententiam cõfirmat: vt scilicet, quomodo mundi elementa quantitate & qualitate idonea misceri bene oportet, ad rei perfectionem: sic humores 4. propinqua animalium sanguine prædito rum elementa permisceri virtute & copia ad sanitatem necesse est. Humor verò melancholicus an his insit: solis, qui habent præter naturam, non etiam sanis, vt quibusdam visum est: lege Galenum in fine libri de atra bile.

Textus Hipp.

DOlet autem, quum horum aliquod minus aut amplius euaserit, aut separatum in corpore sit, nec contemperatum omnibus.

Comment. Galeni.

QVemadmodum in sanitate exactam cõmoderationẽ in quãtitate, & virtute, & temperamẽto per tota constituit, eodẽ modo in morbo horũ cõtraria ponit: minus quidẽ, aut maius, ad substãtiæ quãtitatẽ, & facultatẽ reducẽs: nõ autẽ contemperatum

esse omnibus, ad intemperiem aut inæqualitatẽ temperaturæ, aut quomodocunque aliquis nominare velit.

SCHOLIA.

VNde Medicina Hippocratis libro de flatibus est adiectio eius quod minus est, & ablatio eius quod amplius est. Quod autem est amplius iusto, si sanguis est, phlebotome: aut si hanc æger auersatur, largius vacuante medicamento, si aliquis reliquorum humorum abundat, purgante medicamento sibi idoneo: si quantitas horum minuta est, alimento augetur idoneo, &c. sumendis, admouendis, faciendis. Si qualitas præter naturam est intensa vel remissa (nã de qualitate minus & amplius possunt etiã intelligi, vt magnam, paruam de febre & morbis aliis multisque aliis qualitatibus dicũtur Gal. initio li. 1. febriũ) contraria corrigãtur æquali. Pituita ventriculi intestinorum, cerebri, bilis flaua, folliculi fellis humor melancholicus lienis secreta vidẽtur: & id salubriter non gignendo morbos: sed illa à sanguinis semel constituti massa non sunt secreta, imò ante sanguinis perfectionem, & in ipsa sanguificatiõe. Cùm itẽ præter humores 4. serosum sit excrementum, quod

quod παντοῖον quoq; prius expressit, vt Galenus interpretatus est quod nisi vel sudoribus, vel vrinis, vel hydrogogis medicamentis vacuetur, hydropem ascitem facit. Quare non dicimus illo vt aliis 4. humoribus hominem constare? quia nulla pars nutritur aqua. i. illo seroso excremento, Gale. lib. de vsu partiũ: sanguine autem pituitoso partis spinaticæ, melancholico, lien, & quibusdam totum corpus, vt etiam bilioso nutritur.

Textus Hipp.

NEcesse enim quum aliquid horũ recesserit, & per se constiterit, non solùm locum ex quo recesserit, morbidũ euadere: sed eum etiam vbi constiterit & influxerit, nimis quàm replens, dolorem laboremque exhibere.

Comment. Galeni.

QVum quatuor humorũ aliquis per se in aliqua particula consti terit ab aliis separatus, & non sit totus per tota ipsis contemperatus animal

Huores validarū viriū pcalidi aut frigidiores natura vel aliunde, vt bilis flaua & atra lib. de atra bile, sanguis, pituita vitrea, salsa.

dolet, dum vtraque particula intemperiem experiatur, tum vnde discessit, tum in quā transiit, potissimumq; hoc accidit in humoribus, qui validas facultates obtinent. Hi enim non solùm quantitate particulam in quā decubuerunt, aggrauantes: sed etiā qualitate dolorem excitant, dum vehemēter calefaciunt aut refrigerant.

SCHOLIA.

Fluxio humorū partē in quā fertur, dolore afficit, vel quātitate, vel qualitate humoris, vel vtraq;, siue humor à parte nobili & robusta mittatur in ignobilē & imbecillam, siue attrahatur à partis dolore, vel calore. Hæ enim sunt duæ fluxiōis causæ Gale. lib. 2. c. 14. de diff. feb. & li. 13. Methodi. Per dolorem hic etiam morbum, & quamuis actionum læsionē intellige. Multitudo autem humoris in partem recepti, vt in tumore præter naturam, solutionem continui tentione facit: qualitas eiusdem, id est caliditas præcipuè & frigiditas alterationem subitam. Quæ duæ sunt causæ doloris lib. 12. methodi, & lib. 4. symptomat.

Huc

Huc pertinet quod antè diximus de synceris deiectionibus. Quod maximè ostēdunt dysenteriæ omnes, præsertim quæ à bile alterutra fiunt, vt aph. 24. lib. 4. vel etiam à pituita salsa aut vitrea. Quæ autem à sanguine est hepatica, indolens est Galeno: grauat tamen partes in quas & per quas fertur. Neque enim humorum quantitas vel qualitas partes solas afficit, à quibus, vel in quas affluunt: sed etiam per quas feruntur præsertim si in his aliquandiu hæreant, & validarum sint virium. Humor autem locum ex quo excessit (excessit verò vel impetu suo, & per se, aut imbecillitate retentricis, aut robore expultricis, aut vi medicamenti purgantis, aut alia violentia) non semper lædit: sed tantùm id verū est, in magnis vacuationibus, seu vt Hippocrates vocauit, nimis affluentibus, & supernatantibus, id est, abundantibus, quæ æstimantur humorum vacuatorum præstantia, vt si sanguis vacuetur: vel quātitate, vt dū sanguis vel reliqui humores, etiam omnino à natura alieni vacuantur. Per coryzas enim vehementes & diuturnas cerebrum læditur, & qui suppurati aut hydropici secantur, vel vruntur, si pus, aut aqua vniuersim effluxerit, omnes moriuntur, Aphoris. 27. libro sexto. Omnis enim

vacuatio immodica vires deiicit. Nec tantùm per se vacuationes hæ partibus ex quibus excesserunt: molestæ sunt, sed etiam per accidens, quod absentia sua partem relinquãt intẽperatiorem. In paruis autem vacuationibus aut moderatis tantũ abest, vt pars, siue per trãsmissionem, siue per attractionem internam vel externam, vacuata doleat, vt etiam plurimum iuuetur, leuata scilicet noxiorum humorum quantitate & qualitate.

Textus Hipp.

ETenim quum aliquid horum extra corpus effluxerit amplius innatante, euacuatio dolorem exhibet.

Comment. Galeni.

Ἐπιπολάζοντος, id est, innatante, dictũ nunc esse loco πλεονάζοντος, id est abundante, intelliges: aut si non hoc quis velit intelligere, pro, non temperatum omnibus aliis per summa innatans, positum esse putabimus, Vtrumque enim est probabile.

SCHOLIA.

ANtè egit de vacuatione partis in aliã, nunc de vacuatione facta extra corpus, si largior fuerit quàm pro copia est noxia, siue ea sectione venæ fiat, siue medicamento purgante, vel caussis aliis vacuantibus per quosuis corporis externos meatus, aures, oculos, nares, os, sedem, hæmorrhoidas, muliebria, vrethram, poros cutis, vlcus. vulnus: siue per se & impetu naturæ, siue medicamenti alicuius sumpti vel admoti violentia: siue per accidens ipsa inedia. Nã plurimum atque repentè vacuare, vti etiã replere, malum, apho. 51. lib. 2. Item quòd omnis vacuatio insignis etiam à materiæ à natura alienæ vires deiiciat ostendit, aph. 27. lib. 6. & 45. lib. 7.

Textus Hipp.

SI rursus intrò euacuetur, transferatur, excernaturque ab aliis, necesse omnino est, vt duplicem sicut prædictum est, dolorem concitet, & vnde excesit, & vbi exuperat.

Comment. Galeni.

HOc superius esse comprehẽsum etiam ipse innuit, quum dicit,

[sicut prædictum est] nam dictione, non potestate à nunc dicta oratione differt, quàm paulò antè adduxit, vbi in hunc modum inquit. Necesse enim est quũ aliquod horum recesserit, & per se constiterit, non solùm locum ex quo recessit, morbidum euadere, sed cum etiam, vbi constiterit & influxerit, nimis quàm replens, dolorem laboremque exhibere. Quum autem ait. Quæ verò hominem esse dixero, ea semper secundum legem, & secundum naturam inesse monstrabo. Secundum legem quidem dixit, volens innuere hominum opinionem, quam de ipsis habent. Secundum naturam verò, ipsarum rerum veritatem. Attendamus igitur iam verbis ipsius subsequentibus, vt cognoscamus, an quòd initio operis pollicitus est, nunc præstet.

Secundũ legẽ & naturã.

SCHOLIA.

HVmores vacuantur nonnunquam intrò, vt in humorum defluxu ex cerebro in fauces, gargareonem, pulmonem, ventriculum, & alias partes subiectas, item in omnibus tumoribus præter naturam præsertim internis, in omni item arthritide. nonnunquam foràs, & extra corpus, vt in hæmorrhagiis foràs ruētibus, in cholera morbo, dysenteriis, & aliis per sedē & gulā excretionibus, fluxu muliebri, gonorrhæa &c. Humores etiā interdū & vapores locū tātū mutant, vt sanguis cū spiritu & calore in mœrore, timore, verecundia, somni & vigiliarū initio, ac dū ipsi turgēt, vt aph. 22. lib. 1. & aph. 7. & 10. li. 4. ca. 9. li. 1. criseôn. Etiam dum bilis flaua effusa in intestina in ventriculum regurgitat, vt li. 1. alimentorum Galenus docet: aut à folliculo fellis recta in fundum ventriculi quibusdam excernitur, vt in lib. 2. temperamentorum, & capite 74. artis medicæ. Quo in loco (sed fusius & apertius lib. 5. vsus partium) quantū bilis molesta sit vētriculo, non solis intestinis p dysenterias, & partibus quibusdā per herpetas, erysipelata febres biliosas, toti denique corpori per icterū, cuius experiētia insup quotidiana apparet. Quid dicā de

Vide Apho. 7. partis 2. lib. 6. epidemiôn.

causa

causa paralysis, apoplexiæ, epilepsiæ, & aliorum magnorum affectuum obstructionem ab humore locum mutante sequentium, de melancholia morbo? si rē persequi liberet, morborum ac symptomatum differentiæ & causæ propè omnes huc essent transferendæ. Sed molestia hæc maior à synceris humoribus virium validarum, quorum vis oppositorum mistione nō retunditur: quales sunt bilis flaua, æruginosa, prasina, vitellina: bilis atra seu melancholia ex adustione aliorum humorum, vt sanguinis, humoris melancholici, bilis præsertim vitellinæ, nata, quam semper noxiam docet Galenus lib. de atra bile, pituita salsa, vt in pruritu, & vitrea, vt Gal. initio lib. 2. locorum affectorū ostendit in suo dolore colico. Quòd autem habet initio ποιήσηται τὴν κένωσιν, ait Galenus lib. 7. de placitis Hipp. & Plat. pro κένωσιν, id est, vacuationem legit κίνησιν, id est motum fecerit & impetum. Nec solùm dolet pars à qua fit vacuatio, & in quam, sed etiam per quam, vt fames in catarrhis, intestina in dysenteriis declarat.

Textus Hipp.

DIco autem esse sanguinem, pituitam, bilem flauam, & nigrā, & ho-

& horum primum ſecundum legem nomina diſtingui pronuncio, & nulli ipſorum idem nomen eſſe: deinde ſecundum naturam ſpecies ſeparari, & neque pituitam vllam ſimilem eſſe ſanguini, neque ſanguinem bili, neq; bilem pituitæ. Quomodò enim ſimilia hæc eſſent inuicem, quæ nec colore ad viſum, nec † manui ad tactum ſimilia eſſe videntur. neque enim calida ſimiliter ſunt, neque frigida, neque ſicca, neque humida.

† Sic habet grecus codex, in quo cõſiſtentia deſyderari videtur ex cõmentario.

Comment. Galeni.

TOta ipſius oratio, manifeſta eſt. & quod inſtituerat, oſtendit. Nam propoſita hac ſerie, quatuor eſſe humores in corpore inuicem differentes, docuit. In ſubſequenti verò, quod etiam ſecundum naturam hi omnes exiſtant, non vnicus ex ipſis. Sed in hac præſenti oratione humores ait & colore, & conſiſtentia, &

calidi

caliditate,& frigiditate inuicem differre, id quod etiam manifestò apparet. Perturbat autem fortasse quosdam, quòd humor ab humore sicci tate discrepet, quum omnes humores sint † liquidi & humidi. Negent igitur hi quod neq; humiditate ipsi differant, si quidem alterum altero humidiorem esse concedunt, quod in omnibus pariter humoribus apparet. Etenim flaua bilis, vehementer humescit sæpe, quũ color ipsius nõ flauus, sed pallidus efficitur. Sæpe verò vitelli modo crassescit, eoq; à nonnullis nominatur λεκυθώδης .i. vitellina. atra bilis perpetuò crassior est pallida & flaua: nõ parua minoris maiorisq; ratione: quẽadmodũ & sanguis. Nã hic interim humidus adeò vt fluat interim crassius admodùm apparet: pituitam autẽ commemoratis humoribus proportione respondere videas.

† ὑγροί.

Variat

Variat enim crassitie & tenuitate, dũ nunc est aquea, nunc crassa, vt pus repræsentet. Accidit hoc humoribus qui non verè sunt elementa, quemadmodũ aqua, terra, aër: & ignis sunt. Singuli enim ex quatuor his generati sunt, ita vt in alio aliud ipsorum præpolleat, quemadmodũ subinde didicistis.

SCHOLIA.

IN omni re quærenda, nomen ipsum in disputationem assumi debet, eiusq; notio sumenda est, quæ omnibus hominibus sit in confesso. Vt quòd humor corporis ruber sit sanguis: albus phlegma, id est, pituita: flauus, bilis flaua: niger, melancholia, norunt & fatentur omnes homines: estq; hæc communis apud omnes de his nominibus opinio, neque nomina ipsa confundunt, vt quod vni humori inditũ est, de altero pronũciẽt. Quanquã Prodicus in lib. de hominis natura id quod in succis vstũ & veluti supra modũ coctũ, φλέγμα, nominat à φλέγεσθαι, quod vstũ esse significat. Caterũ

dict

Phlegma. dictione aliter vtitur quàm cæteri, Gal. li. 2. facul. nat. Phlegma enim pituitā vocant humorem crudum, frigidum, humidum, forte per antiphrasim, quòd scilicet vstus non sit. Neq; solis nominibus hi quatuor humores differunt, sed facultatibus, variam 4. elemētorum primorum mistionem sequentibus & specie, & colore, odore, sapore, caliditate, frigiditate, humiditate siccitate, (à quibus quatuor qualitatibus illorum est facultas) reliquisq; tactilibus differentiis, ac denique consistentiæ varietate, vt antè dictum est, & post dicetur. Vnū autem hi quatuor humores commune habent, quòd liquores quidam sint, & fluidi

Humores. sint, vnde humores appellantur, non quòd omnes humectent. Bilis enim vtraque & pituita salsa siccant, ob id ab effecto sicci humores appellantur. quomodo mel, & succi quarundam plantarum, & alia permulta. Quòd si mel, aut huiusmodi aliquod humidum dici reperis, vt libro 1. temperamentorum, à consistentia liquidiore & fluida, sic appellatur, vel seu alimenta, non à viribus. Iam hominis elementa 4. humores 4. inter se diuersos ex lege & natura, quadantenus probauit, postea euidentius demonstraturus.

Textus

Textus Hipp.

QVare necessum est,quoniam tãtum inter se differunt specie & facultate,non vnum ipsa esse:siquidem non aqua & ignis vnum sunt.

Comment.Galeni.

QVamuis absurda eorum sit opinio,qui hominem vnum esse arbitrantur,Hippocrates tamen studiose ei contradicere videtur, forte quòd aliqui illius tẽpore fuerint insignes viri, qui hanc opinionem celebrarent. Quum enim plurima veterũ opera non amplius supersint, multò verisimilius est, opiniones ipsorum nullis mandatas literis intercidisse: præsertim quoniam nonnulli ne vllum quidem opus conscripserunt, quemadmodum Socrates, Pythagoras, & ex claris nostra tempestate medicis, Quintus. Præterea magis licet credere multos viros illu-

ſtres dum viuerent extitiſſe: ipſis autem fato defunctis, de dogmatibus opiniones interiiſſe, quum & Plato tot conſcripſit opera: diſcipuli tamen quædam ipſius placita non memoriæ prodita eſſe dicāt, præter ea quæ ſcripta videmus. Quemadmodum verò diſcipulis, dogmata non prodita eſſe dicentibus, fidem accōmodamus: ita etiam Hippocrati extitiſſe nonnullos credimus, qui terram ſolam commune omnium elementum eſſe dicerent: in homine autē bilem, aut pituitam. Etenim nunc etiā quoſdam noui, qui alia ſcripſerunt, quorum opera partim cū ipſis perierunt, partim peribūt: ſicut eius qui terram omniū eſſe matrem, nutricem, principium & elementum affirmat. Ipſam nanq; etiam cœlum generaſſe, & animātia quæ in ea habētur. vti Heſiodus tuetur. Iā verò ex Archigenis ſectatoribus

καὶ τὸν ὐρὸν pro οὐρανὸν malè legerũt aliqui ἄνθρωπον.

bus aliquis vir non omnino pessimus, crediderat, neque inspiratiõe aërem in corpus ingredi, neque in expiratione foras egredi. Item alius quidam primum & elementarem humorem pituitam esse volebat. Ne igitur inquiramus nomina illorum, qui absurdas has opiniones primùm ediderint. Et si enim quòd Thales aquã solam esse elementum pronunciauit, ex ipsius libris ostẽdere nequeamus, attamen hoc quoque omnibus persuasum est.

SCHOLIA.

QVum nequeant contraria esse simul in eodem subiecto, multò minus contraria erunt vnum. atqui ignis & aquã, vt bilis & pituita, aër & terra, vt sanguis & bilis atra, duabus contrariis qualitatibus pugnant: vt interim omittam cæteras horum tam elementorũ, quàm humorũ differentias essentiales & accidentales in reliquis qualitatibus tactilibus, colore, odore,

sapore, quæ his 4. elementis vt pote compositis insunt, simplicissimis elementis si superessent, non adessent. Non igitur sunt vnum hi humores 4. & elementa 4. Nam de ambobus esse potest conclusio. tametsi de humoribus potius, antecedentia & consequentia ostendant.

Textus Hipp.

COgnosces autem quòd non vnū omnia hæc sint, sed singula vim habeant & naturam propriam, hac ratione Si enim alicui homini dederis medicamentū quod pituitam educit, euomet tibi pituitam: & si exhibeas medicamentum quod bilē purgat, euomet tibi bilem. Pari modo & atrā bilē purgat medicamentū, si dederis quod atrā bilē elicit. Ac si vulneraueris rursus corporis particulā, aliquā vt vlcus fiat; profluet inde sanguis. Atque hæc omnia fient quouis die & nocte, hyeme & æstate, vsque dum possit spiritum ad se attrahere,

Vomet quidē si sursum vergat, & medicamentū si sit vomitoriū: si contrà purgans deiiciet: Nā pituita magis deiicitur. Aph.4. li.4. & melāchol. lia aph. 9. lib. 4. Vase secto fluit sanguis

& rursus

& rursus emittere: donec aliquo horum connatorum destituatur. Connata autem sunt hæc prædicta. Quomodò enim non connata sint? Primum siquidē homo hæc omnia semper quoad vita fruitur, in se manifestè continet. Deinde procreatus est ex † homine, omnia hæc possidente: post nutritus in † homine, omnia hæc obtinente, quæ ego & dico & demonstro.

non tamen syncerus.

† *Viro & fœmina.*

† *Fœmina.*

Comment. Galeni.

SVperiore oratione indicauit manifestò simul & verò hominem omnia in se continere, bilem vtranq;, pituitam & sanguinem: in præsenti verò non hoc solùm ostendit, sed etiã quòd secundum naturam sint: non (vt quidam aiunt) vnum ex ipsis. Aliæ igitur opiniones eorum, qui vnicum humorem in corpore secundum naturam esse referunt, facilè

An san-guine so-lo costa-mus.

possunt conuinci: at illorum qui sanguinem affirmant, non contemnenda est, sed magnum aliquod certamen, quo subuertatur, requirit. Hoc auté aggredi iam tempus est, initio ab eo, quod priùs vir dixit, desumpto. Dicit autem hunc in modú, Cæterùm mea quidem sententia, qui hominem sanguinem duntaxat, & nullam rem aliá esse censet, is meritò nec specié ipsum mutare, nec omnimodo varium fieri demonstrare deberet: aut saltem tempus anni aliquod, aut vllam hominis ætatem ostendere, qua sanguis vnicú existens elementum, solus inesse homini videretur. Verisimile nanq; tempus saltem vnum aliquod esse, quo id vnum per se [corporis] elementum appareat. Si igitur huic sermoni adieceris id, quod in sententia modò nobis proposita demonstratur, integrum Hippocratis dogma efficies. Nam osten

ostēditur inibi, neq; anni tempus aliquod huiusmodi esse, neq; ætatem, in qua hominem commonstret aliquis aliorum humorum non esse participem: imò etiā per purgationes liquet. Si nanque dederis alicui medicamentum vel bilem ducens, vel pituitam, id vacuari videbis, quod ab eo trahi natum est, vtpote quum quouis tempore omnes in corpore cōtineantur humores. Huic autem orationi quidam renituntur, qui non fatentur purgās medicamentum, familiarem ex corpore humorem attrahere, sed in speciē in quā natū est, mutare. Verùm quòd falsa ipsorum oratio existat, commentario vno de viribus medicamentorū purgantium inscripto à nobis ostensum est. Dicetur autē etiam nūc vnū quippiam eorum quæ illic comprehensa sunt, causa exempli. Videmus enim in ipsis artis operibus non raro

conuinci eos, qui id quod euacuatur, à medicamentis purgantibus trahi nō admittunt: vtpote quum aqua inter cutem, ascite dicta, laborātes medicamentum aquā ducēs assumpserint, nō exigua aquosæ humiditatis copia euacuatur, & tumor ventris submittitur. Quòd si flauæ bilis aut nigræ eliciens medicamentum ipsis propines, paucissimum euacuabis humorē, & tumor ventris non modò nihilo minor, sed etiam maior euadet. Contrarium accidere in arquaticis ex iecinoris obstructione conspexistis. nam viscere priùs ipsis adaperto medicamentis in id efficacibus, quum bilem ducens exhibitum fuerit, & copiosa redundātis humoris vacuatio accidit, & affectus statim cessat. His simile nouistis etiā in his fieri, qui pituita aut atra bile infestantur. Etenim multus qui affligit humor euacuatur, & ægroti magnū

experi

experiuntur auxilium. Si igitur talia purgantium vi trahuntur,& medicamenta in quauis ætate, & anni tempore purgant,perpetuò quatuor in corpore humano existunt. Oportebat enim,sicut priùs dictum est, saltē vnū aliquod anni tempus,aut hominis ætatem,quæ solū sanguinē haberet, apparere,si opinio eorū,qui solum sanguinem naturam hominis esse prodiderunt,vera statuatur.quod idem est,ac si omnes ipsius particulæ ex solo sanguine conformentur,nutrianturque semper solo sanguine. Porrò quū bifariam sanguis dicatur:alter qui in venæ sectione & vulneribus vacuari videtur,vtriusq; bilis & pituitæ, vt ostēdi,particeps:alter autem purus, synce rus, & non cum aliis humoribus mixtus, ex eo sanguine secundum prius significatum, † conceptum efformari, verum forsitan est : ex eo autem

† τὸ κυόμενον fætus.

qui secundo, falsum. Nunquam enim solus hic in iis quæ vterum gerunt, gignitur. Cur autem addiecerim sermoni [forsitan] vos non latere arbitror. Nam in commentariis de semine plurimas corporis particulas ex semine generari docuimus: solas autem carnosas ex sanguine conformari. Sed quia exigua seminis moles est quæ in vuluas coniicitur, nutrimentum verò ipsi & incrementum ex sanguine obuenit, ideo quis particulas propemodùm ex sanguine cõformari dixerit. Quatenus autem semen generationẽ ex sanguine obtinet, eatenus concepti generationem ex sanguine esse si quis dicat, vera fateri videbitur: sed non ex syncero sanguine aliorum humorum experte, sed ex eo qui per excellentiam nominatus est. Huiusmodi sanè totus propositæ orationis sensus est: particularium verò in ea

hic erit. primum significare conuenit communem non solùm medicorum consuetudinem, sed omnium quoque Græcorum, qui bilem sine adiectiuo nominant, quum pallidam, aut flauã signare voluerint. Cæterùm quòd hæc vtraque nomina de vna humoris specie dicuntur, differentis humiditate & siccitate, paulò antè à me expositum est. Reliquas omnes biles cum appendice nominant, æruginosam dicentes, aut nigram, aut rubram, aut porraceam. Secundum ad hoc in serie proposita indicare oportet, vbi inquit, Quousque spiritum in se possit attrahere, & rursus emittere. Constat enim inspirationem velle ipsum fieri instrumentis respiratoriis externum aërem attrahentibus: expirationem verò emittentibus. Deinde tertium, vbi ait, Donec aliquo connatorum destitutum

Pallida et flaua bilis dicta quo differt.

Aph. 1. lib. 5.

tum

tum fuerit. Vult enim non solùm quũ sanguine animal priuatum fuerit, interire: sed etiã quum aut pituita, aut flaua, aut nigra bile.

SCHOLIA.

QVomodo elementis 4. res omnes cõstare anteà etiam per harum corruptionem probauit: sic humores 4. in corpore hominis esse per eorum vacuationem, quæ illis velut quædam corruptio est, ostẽdit. Qui enim ex corpore vacuarentur per medicamenta purgantia, singulis his familiaria, nisi humores hi in corpore prius constitissent? Neque enim audiendum est placitum Asclepiadis & sequacium, putantium humores, qui per medicamenta purgantia vacuantur, prius in corpore non fuisse, sed à medicamenti vi in corpore genitos, vt lib. 1. facul. natu. & lib. de atra bile confutat Gal. cùm sine medicamento per vomitum aut deiectionem purgante (quale propriè dicitur purgans cap. 19. lib. simpl.) eos humores synceros excerni quotidie videamus, præsertim per febrium accessiones: vt bilem, pituitam, rariùs melãcholiam: quòd hæc insita grauitate ad sedem aut vesicam

fæpiùs feratur: quanquàm hi omnes os ventriculi per febres ferè molestant. Recipimus tamen cum Galeno ca. 23. lib. 3. simpl. medicamenta purgantia, si viribus sint humore trahendo inferiora vel ob imbecillitatem, vel ob dosin exiguam, in humorē mutari: quem qualitatis & substantiæ familiaritate erant attractura, si fuissent potentiora, vt cnicum in pituitam, aloën in bilem flauam, helleborum nigrum in melancholiam. Sed quomodo hæc humorum 4. vacuatio per vomitum, deiectionem, vulnus, probat humorum 4. naturam, id est, conditionem, proprietatem, vel ex primis elemētis temperaturam, & facultatem ex hac temperatura ortam, cùm probare tantùm videatur illas in corpore fuisse? Id quidem per se tantùm probat, & eorum naturam à familiari medicamento pati idoneam: per accidens verò & naturam & facultatē &c. Vacuata enim ex ore ventriculi pituita, minuitur in eo frigiditas & humiditas præter naturam, grauitas, &c. eius symptomata. Vacuata bile, in eo cessat morsus, capitis dolor, oris amaritudo, &c. bilis vires sequētia incommoda. Quid quòd febres. humore eas cōmittēte, quauis via vacuato prorsus, & cautione adhibita, ne hic nouus gi-

gnatur, nulla mora extinguuntur? Sanguis verò vacuari non potest, nisi vas aperiatur, vel orificiis eius dilatatis, vel tunica rara sanguini tenui peruia, aut diuisa vulnere, vel alia specie solutionis continui, vt Galen. lib. 6. sympt. & initio libr. 5. Methodi. Nullum enim medicamentum per se, vt humores reliquos, sic sanguinem trahit: per accidens verò quod est vehementius, vt postea dicetur, & quod hæmagogum Mesuæ dicitur, à ciendis mensibus. Quæ verò hærba sanguinem eliciebat, iam diu ignoratur, à morte scilicet eius, qui eam monstrabat, Gal. cap. 6. lib. de facultate medicamentorum purgantium. Quanquàm verò hæ omnium humorum vacuationes, omni parte anni fieri possunt, & omni ætate, quã diu scilicet animal respirat, id est, viuit (nã respiratio & vita à seinuicem separari non possunt, cap. v. lib. 6. loc. affect.) & donec priuetur aliquo 4. humorum animali connatorum, id est, moriatur, vt pòst docebimus. Tamen sanguis vere, & in adolescentia: bilis, æstate, & in iuuẽtute: bilis atra, autumno, & in ætate declinante: pituita, hyeme, & in senectute, copiosiùs & faciliùs vacuantur, vt aph. 20. 21. 22. 23. libr. 3. & locis aliis permultis, & etiam postea. Cæterùm hos

Respiratio et vita à seinuicẽ separari non possunt.

hos humores 4. animali cõnatos esse, quòd ex his fiat, & in vtero his nutriatur, seu sanguine hos complexo, & ad mortem in animali permanere per sanguinem, priùs docuimus. Hi verò humores 4. quia elementorum varia mistione seu natura differunt, etiã viribus differũt in calfaciendo, refrigerando, humectando, siccando, & cæteris actionibus has 4. primas sequentibus.

Textus Hipp.

QVi hominẽ vnũ esse dicũt, videntur mihi † ita sentire, quòd ex iis qui assumptis medicamẽtis in nimiis purgationibus perierint, alios bilẽ vomere alios pituitã conspicati, putauit vnusquisq; ipsorũ id esse hominẽ, quod eũ qui purgaretur, morientẽ reiicere viderent. Item qui sanguinem esse hominem statuerunt, † eiusdem sunt sententiæ. Nam cõspicientes in hominibus qui iugulãtur, sanguinem ex corpore effluere, hunc animam esse homini censent: ac testimoniis his vtuntur omnes inter disputandum.

† ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρῆσθαι.

† τῇ αὐτῇ γνώμῃ χρέονται, *eadẽ ratione nituntur.*

Com

Comment. Galeni.

QVi dicunt, inquit, hominem vnũ esse, tanquam multi sint id dicẽtes, non vnus. Ex quibus igitur persuasionẽ hanc sibi induerunt, qui ex quatuor humoribus vnum aliquem homini generando sufficere arbitrãtur, Hippocrates ipse indicauit: quæ nobis quidem † improbabilia, vt dixi, illis autem probabilia nimirum apparent. nam in purgationibus immoderatis quum viderent alius alium, ab alio atque alio humore extremè euacuato interire, illum solum humorem hominis naturam esse censuerunt.

† ἀπίθανα.

SCHOLIA.

QVum sanguis sit animæ & caloris natiui sedes, & sanguine facti aliquandiu eodem augeamur, & ad mortem vsque nutriamur, probabilior & verosimilior opinio, dicentium nos solo sanguine constare, mediatè scilicet & immediatè, ob id quòd pituita & bilis vtraque, ceu excrementa

partib

partibus alendis inepta è corpore expellenda potius sint, quàm retinenda, sed cùm sanguinē syncerum & ab aliis humoribus secretum intelligunt, falluntur. Si aũt eum reliquos humores cõplexũ nobis principiũ statuerẽt, audiẽdi essent. Falluntur itẽ Empedocles, Critias, Diogenes, qui animam esse sanguinem autumant, Gal. lib. 2. de placitis Hippoc. & Platonis, ex quorum opinione Vergil. li. 9. Aenei. Animã vocat purpuream, id est, sanguineam interprete Seruio. Non autẽ solum in purgationibus immodicis, per vomitum aut deiectionem (quarum causas docet Gal. c. 26 & 27. lib. 3. simpl. & M. sues in canonibus:) sed etiam vacuationibus spontaneis moribundo bilis alterutra sæpius vacuatur, quibusdam mox à morte.

Textus Hipp.

ET si primum in purgationibus immodicis nullus perierit, qui solam bilem purgando vacuatis, sed quum medicamentum aliquis bilem ducens potauerit, primùm sanè bilem euomet: mox etiam pituitam: deinde præter bilem, etiam atram bilem com-

pulsi euomunt: postremò autem vitam finientes, purum quoque sanguinem.

Comment. Galeni.

HIc rursus clarè Græcorum consuetudinem innuit, qui bilem frequenter sine appendice [flauam] atram verò semper cum appendice vocant. Porrò quod in tota oratione significatur, manifestum est. Nullum enim mori inquit, cui vnus solùm humor purgatus fuerit, quum alii quoque semper cum ipso euacuentur.

SCHOLIA.

MEdicamentum purgans vomitu aut deiectione, vbi in ventriculo à calore natiuo in actum est deductum, humorē sibi familiarem, & calore & similitudine totius substātiæ trahit, vt in facultatibus nat. lib. de atra bile, simplicibus abunde docet Gal. & in Theriaca ad Pisonem. Quòd si eo prorsus vacuato, vis medicamenti purgatoria, & calore attractrix nondum tota

sit

ſit exhauſta, trahet medicamentum humorem ſequi paratiorem. Quo item vacuato ſi medicamenti vis illa adhuc aliqua superſit, alium humorem attrahet: ac poſtremò ſanguinem ſyncerum, cauſis aliis immodicæ purgatiōis adiuuātibus, de quibus Gal. ca.26.& 27.lib.3.ſimpl. Id medicamentum purgans calore ſuo (ſunt enim omnia medicamenta purgantia poteſtate calida, Gale. Aph.24.lib.1.) quēuis humorem nullo diſcrimine trahit: Hunc autem, vel illum, cui eſt familiare, primū trahit: deinde ſequi paratiores, hoc eſt, poſt bilem, pituitam, poſt hanc, bilem atram. Eſt enim pituita ſequi paratior (quia humida & fluida) quàm bilis atra, craſſa, & ſicca. Frigiditas verò vtrunq; humorē ad motus pigrum reddit. Craſsities ac ſiccitas atræ bili tardiratem auget: ob id in eius vacuatione * ἀναγκαζόμενοι id eſt compulſi addit: & paulò pòſt pituitā vi potiſsimùm poſt atram bilem agi dicet. Vtroque autem paratior ad ſequendū ſanguis, quia humidus, fluxilis magis: calidus, in vaſis capacibus, Sed hunc ſibi familiarem corporis natura, quibus pōt viribus retinet tractui medicamēti obſiſtēs donec ab eo victa trahi ſinat. Oīm aūt paratiſsima bilis flaua ob caliditatē, leuitatē, tenuitatē raritatē

liquiditatem(est enim fluxilis multũ præsertim quæ rufa,& magis quæ pallida,nõ crassa adhuc,vt vitellina)ob id post pituitam,& bilem atram,medicamenti familiaritate vacuatam prima sequitur. An verò mori neminem contingat vno tantũ aliquo humore vacuato,dubitari posit,cum plerosque animo linqui & mori videamus in magnis,aut violentis purgationibus,nondum excreta bile alterutra, & sanguine. Adhæc si sanguis syncerus vacuetur (cùm hic sit aut hominis natura, aut saltem illi familiarissimus) nónne homo derepente morietur? Quid quod textu abhinc nono & decimo docet Hippoc. omnia aboleri, & hominem viuere nõ posse,si vnum aliquod ex his cõnatis.i.humoribus in homine defecit? si omnino defecerit vnus aliquis humor animal perit abolita sanguinis mistione, & temperatura:sed per purgationes etiã immodicas totus aliquis humor exquisitè nõ vacuatur,sed aliqua eius portio etiam tum cum sanguine manet(quin & purũ vacuari dicit)vt serosum recremẽtũ ex caua & arteria magna totũ renes trahere docet Gal, in lib. de vsu partiũ:tamen relinquitur in venis eius portio ad peruehendum in singulas corporis partes alimentum.

Textus

Textus Hipp.

IDem accidit & à medicamentis, pituitam educentibus. Primùm sanè pituitam euomunt, mox flauam bilem, deinde atram, postremò sanguinem purum, post quem moriuntur.

Comment. Galeni.

POstquam humor medicamento purganti familiaris, fuerit euacuatus, mox illum consequitur primus qui ad euacuationem inter alios expeditissimus est: post illum, qui secundum in hoc genere ordinem possidet: deinde sanguis omnium postremus, vt qui humor sit naturæ familiarissimus. Tutum nanque est tantillum de eo dicere, quòd si non solus est natura hominis, certè omnium aliorum familiarissimus est.

Sanguis hũor naturæ familiarissimus.

Textus Hipp.

Medicamentum purgans trahit primum humorē sibi familiarem: si desit, sequi paratiorem. Plāta ex terra alimētū sapore, colore, odore, partibus. Plātæ idoneo p̄ditū trahit

Nam medicamentum quum in corpus fuerit ingressum, primùm sanè ducit quodcunque ipsi inter ea quæ corpori insunt, naturâ maximè respondeat, deinde alia quoque & trahit, & purgat: quemadmodum semina & stirpes terram ingressæ, singula quæ in terra secundum naturam ipsarū sunt [id est familiaria] attrahunt. Est autē & acidum, & dulce, & amarum, & salsum, & omnifarium. Primum igitur plurimum eius quod ipsis cognatum sit, arripiunt: postea alia quoq; ad se alliciunt. Tale quid & medicamenta in corpore faciunt. Etenim quæ bilem mouēt, primum meracissimam purgant bilem, deinde mixtā. Itē medicamēta pituitam cientia, primū purissimā pituitā educūnt, deinde mixtam. Iam iis qui

iugulan

iugulantur, sanguis fluit, primùm calidissimus, & ruberrimus, deinde pituitosior, & biliosior. *si desit, quodnis attrahit.*

Comment. Galeni.

PErspicua autoris est sententia, vt qui †rei de qua agit, testimonia adferat: dicit enim, medicamentũ vbi in corpus venerit, primum sanè humorem sibi familiarem attrahere, deinde etiam alios. At meminisse oportet etiam de stirpibus ipsum verba facere, nempe quòd & harum vnaquæq; sibi naturale & connatum ad se āttrahunt. Contineri enim in terra acidũ, dulce, amarum, salsum, & omnifariũ, veluti etiam in nomine: acidum quidem, atram bilem: amarum verò flauam: dulce, sanguinem: salsum, pituitam. Etenim talis quædam est pituita, quemadmodum alia dulcis, alia acida, & quædam †λόγου.

alia nullam insignem obtinens qualitatem. Atque ideo mihi videtur ad orationis finem adiecisse [omnifariũ] vt qui non tantùm in pituita, sed in aliis etiam humoribus permultas viderit differentias. Sicut enim acida, dulcis, amara, & salsa: ita etiã acerba, austera, acris & pinguis humorum species est, tum in animalibus, tum in stirpibus, & nimirum quæ in terra ipsis respondent.

Pituita insipida.

SCHOLIA.

Medicamentũ purgans intrat corpus, nõ modò per os in vẽtriculũ: sed etiã per sedẽ in intestina, & etiam per alios oẽs meatus patentes, atque adeò, per poros cutis. Et per os meatus intrò receptum, à calore nostro ad actum deducitur & purgat. Id indicant substantia & vis intestinorum coctrix, qualis ventriculi, licet inferior, & venæ mesaraicæ plures & maiores iis insertæ. Gal. lib. 4. de vsu partium, de vtero. Gal. c. 16. lib. 5. simpl. de abdomine: Gal. li. 7. simpl. de cyclamino. De errhinis & apo-

phleg

phlegmatiſmis lib.5.ſimpl.cap.19. de cute manus, pomum practicorum laxatiuum (vt vocant) manu aliquandiu retentũ: hydrargyrum item vlceri, vel cuti illitũ & ſinapi, & cauſtica omnia, quæ cùm à calore noſtro iis in locis ad actum deducuntur, ſi humor familiaris adſit, & meatus liberi, ad ſe trahent: ſi impediti, verſus ſe. Comparat Gale. libro 4. vſus partium, corporis noſtri partes plantis, in attractione familiaris alimenti: vnde & plato plantis ſenſum quendam familiaris & noxij attribuit. Hic autẽ Hippocrates, vt Gale. 1. lib. facultatum naturalium, medicamentum purgatorium, plantis comparat in attrahendo familiari: quomodo ſcilicet plantæ dulces, ſuccum terræ dulcem, ceu familiarem in alimentũ attrahunt: acerbæ, acerbum: auſteræ, auſterum: acidæ, acidum: ſalſæ, ſalſum: amaræ, amarum: acres, acrem: oleoſæ, oleoſum: & quæ variis ſaporibus præditæ ſunt in vna ſui parte, vel pluribus, varios, & iis ſimiles ſapores attrahunt: ita medicamenta purgantia, humorẽ ex corpore trahunt, ſapore ſecũ conuenientem. Quod in ſalſo, amaro, acri, vtpote calidis, apertè apparet: in aliis ſaporibus minus cernitur, cùm ſint medicamenta purgantia omnia calida poteſtate

vt diximus. Nam nitrum, & decoctũ brassicæ, betæ, lentium, concharum, sapore salso & nitroso, pituitam salsam, & si desit, aliam detrahunt: aloë, rhabarbarum, absinthium, bilem amaram: serum lactis, & acria multa, atram bilem. Ex qua Hipp. doctrina rerum natiua cognatio, & inter se qualitatum & substantiæ familiaritas, vt etiam facultates, sapore declarantur, certius quàm speciei similitudine & colore, cui etiã aliqd tribuit Gal. li. 3. simp. c. 24. vt cnicus albus, helleborus albus, pituitã etiã albam: aloë, rhabarbarum, flaua, bilem flauam: helleborus niger, atram bilem trahit. Sed nimiùm ne crede colori, vt qui fallat in plurimis: sapor autem in nullis, quantum ad manifestã qualitatum actionem. Quod autem sanguinem optimum, id est, calidissimum & ruberrimum à iugulato animali primùm vacuari dicit, errorem Practicorum tollit, ex hirco iugulato medium sanguinem solum colligentium ad calculum.

Error practicorum.

Textus Hipp.

AVgescit in homine pituita per hyemem. Hæc enim hyemi maximè est secundum naturam, inter

ea quæ corpori insunt: frigidissima enim est. Indicia sunt, hanc esse frigidissimam si pituitam, bilem, & sanguinem voles attingere, pituitam reperies frigidissimam, & si viscosissima sit, & vi potissimum post atram bilem, agatur. Quæ autem vi aguntur, calidiora redduntur à vi †coacta. Attamen etiam post hæc omnia, frigidissima ex sua ipsius natura esse pituita apparet. Porrò quòd hyems pituita corpus replet, hinc cognoueris: homines spuunt reiiciuntque per nares pituitosissima hyeme. Item laxi tumores albi (œdemata dicuntur) potissimùm in hoc anni tempore proueniunt, aliique morbi pituitosi.

† ἀναγκαζόμενα

Aph. 24. lib. 3.

Comment. Galeni.

CLara est oratio, quæ lectorē diligentem requirat, nō interpretē, qui ipsam explicet. Quòd autē in

fine

fine scriptum est [aliiq; morbi pituitosi] hoc modo ex ipsius scriptura intelligēdū est. Oedemata alba hyeme potissimùm oriuntur: itē alii potuitosi morbi hoc tempore infestant: deniq; & febres, sicut in æstate omninò biliosiores, sic in hyeme pituitosiores.

SCHOLIA.

Calor imbecillus, seu frigiditas est causa efficies pituitæ.

Causa efficiens pituitæ est frigiditas, seu calor imbecillus, vt libr. 1. facult. nat. Materia verò est, humiditatis crudæ copia, ex cibo & potu pituitoso, & sumptis aliis refrigerantibus, humectantibus per se vel per accidens. Vinum enim quanquàm calidum est, vbi tamē largius bibitur quàm vinci possit, tantùm abest vt calfaciat, vt etiam morbos frigidos gignat, lib. 3. temp. Frigiditatem verò corporis & humiditatē præter sumenda, augent nō minimum quædam tum admouenda, tū facienda, tum educenda, de quibus alibi suo loco dicetur. Inter quæ aër ambiens, corpus nostrū citò, multùm, cōtinenter, necessariò immutat: alia quædā, vt cibus, potus, quanquàm necessariò etiā immutent, non tamē tam citò

nequ

neque continuò. Quum igitur tantum virium aër habeat, vt Hippocrates etiam docet lib. de flatibus: libro.3. aph. lib. de aëre. initio prognosticôn. ab eius temperatura, partes anni calidæ, frigidæ, humidæ, siccæ nominantur. Deinde cùm euidentia sint duplicia, quædam rationi, alia sensui: per tactum, pituitæ frigiditatem, quæ tactilis est qualitas, explorari iubet, pòstquã è corpore excreta est, tracta vi magna & à medicamento actu calido, quæ duo cal fecisse debuerant, nisi maxima propè inuicta fuisset frigiditas. Quanquàm à multis etiam in corpore, sæpius sub bregmate frigidissima sentiatur, & in lingua, ac dentibus, cùm ex cerebro distillat. an verò violenta excretio humorem calfacere posit, vt hic vult Hippocrates, & Galenus initio libri 2. loc. affe. Vallæ disputandum relinquo, docēti in Aristotelem, motum in quo est corporum duorum attritio, solum calfacere: & his autoribus summis potius acce dēdū iudico, & experiētiæ in lacte diu percusso ad butyri secretionē & coactionem.

Euidentia dupli cia.

Textus Hipp.

VEre autē, valida adhuc quidem pituita in corpore existit, & san guis

guis augetur. nã frigora remittunt, & aquæ superueniunt. Sanguis autẽ eadem ratiõe augescit,& à pluuiis & diebus calidis. Nam secundũ naturã ipsi hæc ex anni tempore potissimùm insunt. Quippe humidum est & calidum. id quod sic cognosces: Vere homines & æstate potissimùm dysenteriis corripiuntur, ex naribus sanguis profluit, calidissimi ipsi sunt, & maximè rubicundi.

Comment. Galeni.

EST sanè & huius sententiæ contextus perspicuus. dictum nanque à me est in primo de temperamentis libro, satius esse ver temperatum vocari, non humidum & calidum. Suberat verò causa aliqua ob quam medicorum philosophorumque nonnulli, ipsum calidum, humidumque dicerent. Sic enim in anni temporibus hoc humidum & calidum esse dicunt

cunt, † vt in genere eorum quæ corpora habent animalia, hæc sanè cum plantis conferentes: ver autem autumno inter anni tempora optimũ, & vt ita dixerim solum exactè secundum naturam habens, cum eo quod præter naturam affectum est. At sanguinem vere redundare, quum alia, tum illud indicio est, quod tunc dysenteriæ infestent, cruentæ scilicet animadictæ, non quæ ex bile intestina exulcerant. Verùm de cruenta hac dysenteria in quarto operis de articulis commentario tractaui, affectum hũc ostendens frequenter copia sanguinis oboriri, qui in venis continetur: deinde quem natura per intestina confertim excernit, sicut & mulieribus per vterum, nonnullis per nares, aut hæmorrhoidas, aut vomitum. Porrò æstatem adiunxit veri, tum dysenteriæ ratione, tum ob

† Textus hic græcè est corruptus: sentẽtia aũt fuerit hæc ex lib. 1. tẽper. Vt animalia sanguine prædita calida humida dicũtur. cũ plãtis vel mortuis collata.

†χρόα *hic* †cutis ruborem. Nam beneficio sui-
pro cute, ipsius caloris generatus verè sanguis,
vt χρῶς & rubicūdam totius corporis cutem
& χρῶ - efficit,& per annū quibusdam excer-
μα *sæpe* nitur. Cæterum calidi ad tactū tunc
capiun- apparēt homines,tum sanguinis tum
tur. etiam ambientis aëris beneficio.

SCHOLIA.

SAnguis, vt dulcia cætera, fit à calore moderato(qualis est in vere) ex chylo & pituita dulci,quæ hyemi & veris initio, quòd hyemis fini simile est succedit. Humores singulos singulis anni partibus abundare probat per ipsorum in corpore redundantium excretionem,morbos ipsis humoribus congeneres ac familiares. colorem cutis, qui similis humoribus subiectis in cute solet efflorescere, per alia etiam deprehendi docet Gal.li.4.sanit.tuendæ.

Textus Hipp.

AEstate sanguis inualescit adhuc,& bilis in corpore attollitur,produciturque in autummum,in

quo

quo ſanguis quidem paucus generatur (contrarius enim ipſius naturæ autumnus eſt) bilis autẽ æſtate & autumno, corpus occupat: id quod hinc diſcere licet. homines ſua ſponte hoc anni tempore bilem vomunt, & in medicamentorum potionibus biliosiora purgantur. Conſtat autem & febribus, & hominum coloribus. At pituita æſtate imbecillior eſt ſeipſa. Quippe contrariũ ipſius naturæ tempus, eſt ſiccum & calidum.

Comment. Galeni.

AEſtate, & præſertim per ipſius initia, pleriſque ſanguis abundat, vere auctus, vt qui ab ambientis aëris calore nondum ſit diſcuſſus. Augeſcit autem bilis, quòd hoc anni tempore corpus præter naturæ modum incaleſcat. Cæterùm nominauit hic rurſus bilem citra appendicem coloris vocabuli [flauam] nunquam

atram simpliciter nominans, verùm semper cum adiectione coloris nominis. Particularia in oratione manifesta iis sunt, qui animum adhibent.

SCHOLIA.

AEstatis initio, quod veris fini est simile temperaturâ, sanguis adhuc abundat, sed mox à calore aëris immodico, vt mel, & dulcia cætera, pars eius tenuior & dulcior in amaram bilem promptè vertitur: crassior aliquando post in atram, vt cap. 12. li. 2. feb. Autumnus autem frigiditate sua, calorem moderatum, sanguinis causam efficientem, minuit, & siccitate humorem benignum, sanguinis futuri materiam absumit.

Textus Hipp.

SAnguis porrò per autumnum paucissimus gignitur in homine. quoniam siccus est autumnus, & refrigerare iam hominem incipit: at atra bilis in autumno plurima valentissimaque est.

Com

Comment. Galeni.

SVperiore contextu dictum erat, sanguinem in autumno paucum generari, vt qui naturam autumno contrariam habeat. Nos autem quomodo contrariã habeat, edocuimus. Si enim sanguis calidus, & humidus est veri similiter, autumnus autem, vt ipse dixit, siccus est, & refrigerare iam hominem incipit, meritò autumnus veri contrarius est, & humorem redundantem sanguini contrarium obtinet, siccum & frigidum. Generatus autem est talis bona ratione, quòd in æstate humores priùs adurantur: reliquiæ verò adustorum humorum, restincto scilicet calore, statim frigidæ siccæque redduntur: frigidæ quidem propter calorem extinctum: siccæ, quòd totus ipsius humor quum assaretur, sit consumptus.

SCHOLIA.

VT per ætatē florentē, sic per æstatem sanguis aduritur, nōdū autē vstus est: in ætate verò declinãte, & autũno iã vstus est, & bona sui parte in atram bilem abiit. Quæ enim eius portio tenuior, in bilē flauam abit, ea magis & magis vsta, in bilem vitellinam transit: quæ noua vstione fit melancholia multo acrior, quàm quæ ex parte sanguinis crassa conficitur. Est autem hæc melancholia calci coctæ, & fæci vstæ similis, in qua ignis extinctus est, vel sic sopitus, vt primo occursu non appareat, in actũ autem edũctus, vrat: cùm lapis, fœx non vsta, humor melancholicus, absolutè frigida sint.

Textus Hipp.

QVum verò hyems ingruit, bilis refrigerascens pauca gignitur, & pituita rursus augescit, tum à pluuiarum copia, tum à noctium prolixitate.

Comment. Galeni.

HVmorem in singulis quatuor anni temporibus præpollentē, vult

vult ipsi tempori respondere, temperamento: ideoque pituita frigida & humida nominatur, hyemi similiter: sanguis autẽ calidus & humidus, veri: flauam bilem calidam & siccam esse dicit, vti æstatem: & nigram, sicut autumnũ, frigidam & siccã. Quòd igitur dixit, quibus anni temporibus singuli humores augentur, anteà probauit: nunc causam reddit, cur pituita hyeme redundet ex crebris, inquit, pluuiis, & noctibus prolixis: eò quòd hoc anni tẽpus humidum sit & frigidum. Humidũ igitur esse mõstratur, pluuiarum copia: frigidum, noctium lõgitudine. Nam caloris quem æstate ambiens nos aër obtinet, sol autor est, dum propè supra verticem nostrum emergit, & diem longiorem efficit. Ita etiam hyeme frigiditatis idem autor est, quum obliquus humilisq;, & breui tẽpore supra terram

Sol caloris æstate, & frigiditatis idem autor est hyeme.

feratur. Hippocrates autem vult, animantium corpora pro ambientis nos aëris constitutione, affici: ita vt siccentur quidem in siccis ipsius temperamentis, humectentur autem in humidis: ita verò vt incalescant in calidis, refrigerentur in frigidis. Si igitur hyems humida & frigida est, bona ratione in ipsa pituita superat, quum sit frigida & humida. Id quod etiam priùs ipse ostendit. Ratio autem ipsi & aliis anni temporibus consentire videtur. Nam æstate flaua bilis præcellit, quoniam sicca & calida facultate est. Vere, sanguis humidus calidusque humor. siquidem & ver calidum esse & humidum prædicauit. In autumno autem atra bilis, quæ frigida & sicca est, tempori respondens. Proinde non exigua quæstio de veris temperamento oritur, quomodò calidum & humidum dicatur: quam

cùm

✝cùm tractarem ostendi meliùs esse, *Libr.* 1.
temperatum ipsum dicere. Qua ra- *tép*. &
tione constat & sanguinem non cali- *aph.* 9.
dum & humidum, sed temperatũ ap- *lib.* 3.
pellari. Prætereà maior adhuc quæstio erit, ab interpretibus libri omissa, nempe de pituita, quæ humida quidem & frigida consistentiâ est, sed in hyeme generatur. Cur autem dixerim non exiguam fore quæstionem, iam tibi aperiam. Hippocrates ipse in Aphorismis inquit, Ventres *Aph.* 15.
hyeme & vere naturâ calidissimi *lib.* 1.
sunt, & somni longissimi: itaque per ea tempora cibi liberaliùs dari debent. Caloris enim natiui copia magna inest, vt cibus proinde plenior requiratur. Argumento ætates sunt, & athletæ. Et iterum æstate & autumno cibos difficillimè ferunt, hyeme facillimè, mox verè. Si igitur *Aph.* 18.
hæc sunt vera, & pituitam frigi- *Lib.* 1.

dum humorem, non temperatum nouimus, quemadmodum ſanguinē, quomodo in hyeme copioſior generabitur? Conueniebat enim ex alimēto probè concocto ſanguinem potius generari quam pituitam. Quæ igitur dubitationis ſolutio? Meo quidem iudicio, ventres hyeme calidiſsimi ſunt naturali calore, hoc eſt, temperatiſsimi: particulæ autem corporis refrigerantur magis in hyeme: quibuſdam & venter ipſe ex itinere, aut veſtium penuria, aut ſtudiorum genere, aut huiuſmodi aliquo. Penetrat igitur
† ἅπαση. †omnis ambientis aëris frigiditas in corpus quàm penitiſsimè, quibuſdam etiam vſque ad ventris regiones, vt expoſitum eſt. Quare licet in ventriculo cibi aſſumpti probè concocti ſint, certè in iecinore dum mutantur,
†κόσμον non exactum ſanguificationis †ornamentum recipiunt, ſed aliqua ipſius parte

parte frustrantur. Insuper minus multo totius corporis venæ ipsum transmutant refrigeratæ. Accedit huc etiã copia ciborum, qui hyeme offeruntur, qualitatibus simul pituitosiores. Nam legumina hyeme multa comedunt, panisque multo amplius quàm in aliis anni temporibus, similaginẽ, placentas seu liba, quæ Græci rhyemata vocãt, olera, rapas satiuas, carnesq; multas, quasdam ex iis manifestò pituitosas, sicut ouillas: quasdã nisi probè cõficiantur, vti † aprorum, & præsertim † porcorum. Item bulbis, cochleis, caseo, aliisque hoc genus multis per totam hyemem vescuntur, quæ facilè in pituitam transeunt. Quinetiam bibunt complures vinum recens, quod & ipsum pituitæ generandæ idoneum est. Quare his de causis pituita hyeme redundat.

† ὑῶν.

† χοίρων *suũ domesticorũ quã sylvestriũ caro est pituitosior.*

Textus Hipp.

HAbet igitur corpus humanum hæc omnia perpetuò: temporis autem anni circumacti ratione nunc magis augeſcunt, nunc imminuuntur ſingula ipſorum, ſecundùm partem, & ſecundum naturam.

Comment. Galeni.

OMnia, inquit, commemorata, hoc eſt, quatuor humores corpus humanũ toto vitæ curriculo obtinet. id enim ſignificat ipſi τα ἀίδια. i. perpetuò. Augeſcunt autem imminuunturque hæc prout anni tempora mutantur. Nam [temporis anni circũacti ratione] idem ſignificat, quod tranſmigrantis, id eſt, mutati, & in aliud quoddam ſibi proximum tranſeuntis. Porro quôd augeſcere hæc, & diminui ſecundum partem, & ſecundum naturam dicit: nonnulli quidem [ſecundum partẽ] intelligunt de corporis

poris partibus esse dictum: nonnulli verò ei quod secundum naturam dixit contrarium, vt oratio sit talis, Quatuor humores comprehensos humanum corpus semper obtinet: copiosiores autem & pauciores pro anni partibus, & pro natura. Quod si mutata oratione dicas, sensum habebit tũ vtilẽ tũ verũ. Nã humorũ copia secundum anni tempora variat, si annus secundum naturam dispensetur: & secundum totius anni partes, etiam si non secũdum naturã gubernetur, humores quantitate differũt, Licet etiã de anni temporibus partes inaudire.

SCHOLIA.

HVmores hi 4. pro varia aëris temperatura, & corporis, & victus ratione varia, modò augentur, modò minuuntur. Pars enim calidior, alimentum temperatũ, biliosius: vt frigidior, pituitosius reddere potest. quod Galenus probat libro tertio locorũ affectorum, cap. 6. de melancholia.

Textus

Textus Hipp.

QVemadmodum enim totus annus particeps est omniũ,& calidi,& frigidi,& sicci,& humidi.neque enim in hoc quicquam vllo tempore consisteret, sine omnibus quæ in hoc mũdo insunt:verum si vnum aliquod deficiat,omnia simul abolebuntur,nã omnia ab eadem necessitate constituta sunt,& à se mutuò aluntur.

Comment. Galeni.

CAlidum,frigidũ,siccum, & humidum, non quod secundũ excellentiã nominatur consideraturq́; sed elementare intelligens, etiam in proposita oratione indicauit, vbi inquit,annũ vniuersum omniũ esse participem, Quippe nõ eorum omnium quæ per excellentiam dicuntur, vniuersus annus compos est, sed elementarium: tota quidem hyems humidi & frigidi:æstas,contrariorum sicci &

calid

calidi: autumnus frigidi & sicci. Præterea manifestiùs hoc innuit, quum diceret, corrũpenda etiã alia, si vnũ ex ipsis interierit. Etenim quum vnũ ex elementis perit, id quod ex ipsis compositũ est, corruptũ iri, vera est oratio: quum ex his quæ secundum excellentiam nominantur, falsa. quippe cõtrarium ipsum verum est: quum aliquid ex illis perit, quæ ex dominio appellationem sortiuntur, oppositũ ipsi conseruari. Quũ enim æstas non est, hyems est: quum hyems non est, æstas est: quum ver abest, autumnus est: quũ autumnus non est, ver est. At si omnino calidum elementum perierit, humidum quidẽ concrescet, quoniã non ampliùs calidũ est. Sin autẽ sol omnino interit, nulla planta, neque animal relinquetur. Eadẽ ratione si frigidũ elementũ pereat, omnia ignis erũt: & si siccũ, aqua erũt omnia, atq; sic vni-
uersa

uersa in mũdo generata corpora corrumpentur. Idcirco dixit elemẽtaria in ipso corpora ex seinuicem nutriri. nam exactum elementum, intelligitur magis, quàm sit. Quòd verò cum illo propemodum idem est, vnum aliquod est ex eorum numero, quæ subsistunt. Si igitur absolutè humidam frigidamq́ue aquam fieri cogites, non aqua adhuc seruabitur. Quippe statim concrescet, subsistet, & fluere cessabit. Item si terram simili modo adamussim siccam frigidamq; consideraueris, durius adamante tale corpus erit: Atque si eiusmodi euaserit, stirpium generatio desinet. Vbi autẽ hæc desierit, etiam animalium nutrimentũ abolebitur: & sic hoc, nimirũ ipsa etiam animantia. Quum igitur elementum secundum excellentiam intelligitur siccum & frigidum, & terra quæ in mundo est, siccũ esse & frigidum

gidum corpus dicitur, & aqua humidum. Verum ignis ipse cuiusdã aëriæ etiã substãtiæ, sicut & fumosæ particeps est. quin & humiditatis ad nutritionem manifestò indiget, sicuti in lucernis flammæ ostendunt. Quapropter mundi elementa alimentum ex se mutuò obtinent. atque ideo Plato quoque dixit, Idem enim, vt sibi alimentum suum & corruptionem exhibeat, ac omnia in se, & à se, tum patiatur, tũ agat, artificiosè fabricatũ est.

SCHOLIA.

ELementa mundi per motus varios, & calorem, & radios corporum cœlestiũ commista, ad rerum & sui generationem & corruptionem admodum sunt necessaria. Nam ex ipsis omnia fiunt, & ipsa à seinuicẽ fouentur, & si vis, aluntur: dum aëris superior pars leuissima, lucidissima, rarissima, calidissima, siccissima, in ignem abit: & contrà, ignis pars inferior, qualitates aëris nacta, in aërem: aëris pars inferior crassata, grauior reddita, & densior, in aquam: &

contrà, aquæ pars superior tenuata, leuior reddita, & cæteras aëris qualitates sortita, in aërem transit. Eodem modo humorum, animalis elementorum, magna est necessitas, vt ex quibus partes animalis fiant, & nutriantur: & qui velut concordi pace ligati, à seinuicem fouentur, quidam etiam aluntur, vt sanguis à pituita, bilis vtraque à sanguine. Fouetur autem pituitæ frigiditas, humiditas, à bilis caliditate, siccitate: sanguinis caliditas, humiditas, à succi melancholici frigiditate, siccitate, vt ex his omnibus quantitate & qualitate idonea iunctis, optima sanguinis totius fiat temperatura. Quæ perit, dum horum aliquis, aut non gignitur, aut genitus quidem est, sed prorsus vacuatus sponte naturæ, aut vi medicamenti purgantis: cui maxima sanguinis totius succedit intemperatura, & hinc mors, vt Gale. lib. de diff. sympt.

Textus Hipp.

ITa etiam si aliquod ex his cognatis in homine deficiat, non vtiq; poterit viuere. *Comment. Galeni.*

COgnata vocauit sanguinem, pituitā, & vtrāq; bilē. quandoquidem

dem primam conformationē habuit †cōceptū, ex materno sanguine, oīum participe. Itē augumentū alimētumq; similiter. Si igitur omnino ex corpore nostro vel hūidū, vel siceū, vel calidum, vel frigidū interit, statim humores corrūpētur, qui per excellētiā, nō syncerè, neq; exactè sunt humidi, sicci, calidi, & frigidi. Nam pituitam humidam & frigidā esse dicimus, nō ceu contrariorū expertē, sed veluti ab his superatā. Et si frigida exactè esset solum, glaciēi modò concresceret: sicut etiam si humida adamussim esset, non haberet crassitiem, neq; viscositatem. Eadem ratione dicitur, & de vtraq; bile: nā flaua, sicca: nigra sicca et terrestris esse dicitur, humiditatis etiā nimirum particeps: alioqui non esset humor, sed solidum corpus, vt adamas. Sic autē & frigida dicitur quòd plus in ea frigiditatis quàm caloris exi-

† τὸ κυούμενον fœtus.

ſtat:nam ſi exactè eſſet frigida, glaciẽi inſtar concreſceret. Sed quid opus eſt de iis verba facere, quum ipſe ſanguis qui videtur tẽperatiſsimus, talis dicatur, quod nihil in ipſo cõtrariorũ inter ſe admodũ præpolleat, neq; calidũ frigido, neq; frigidũ calido, neque humidũ ſicco, neq; ſiccũ humido? Quoniã igitur & ſanguis ipſe quatuor indiget qualitatib⁹, humiditate, ſiccitate, caliditate, & frigiditate, cõſtat omnibus, aliorũ quoq; humorũ mixtionem ipſum requirere. Atq; ob id temperatiſsimus ſanguis, particeps erit, & pituitæ, & bilis flauæ, & atræ. Iã verò eſt alia quædã ratio naturalis nõ parũ ad ꝓbãdũ efficax, qua humores quatuor ad mores idoneos generãdos vtiles demõſtrãtur. Verũ priùs oſtẽdiſſe in ipſa conueniebat, animi mores corporis tẽperaturam ſequi, de quo nos etiã alibi ſcripſimus: itaq; hoc ſtatuto

Animi mores corporis tẽperaturã ſequi

acrimon

acrimonia animi & prudẽtia ex bilioso humore proficiſcetur: cõſtãtia verò & firmitas, ex melãcholico: ſimplicitas aũt & ſtoliditas, ex ſanguine: pituitæ verò natura ad mores fingẽdos, inutilis. Neceſſariam verò ex prima ciborum mutatione generationem habere videtur. *docet libellus Galeni.*

Textus Hipp.

INualeſcit autem in anno, nũc hyẽs maximè, nunc ver, nunc æſtas, nunc autumnus. Ita & in homine modò pituita inualeſcit, modò ſanguis, modò bilis, primum ſanè flaua, deinde nigra.

Comment. Galeni.

CLara eſt viri ſentẽtia, qui oſtẽdere nititur, quẽadmodũ in anno aliàs humidũ & frigidũ præpollet, vocaturque tale anni tẽpus hyems: aliàs humidum & calidum, quando ver eſt: aliàs ſiccum & calidum, quæ

æstas nominatur: postremò ad hæc, siccum & frigidum in autumno: sic & in homine præualet pituita quidem hyeme, humor frigidus & humidus: sanguis in vere, calidus & humidus: flaua bilis æstate, sicca & calida facultate prædita: nigra in autumno, sicca & frigida, quemadmodum & ipse autumnus existit.

SCHOLIA.

CAusa huius est in variis flatibus, qui partes anni præcedentes permutauerunt, & velut disposuerunt ad futurarum anni partium temperaturam, vt lib. 3. aph. docet Hipp. Nam aëris mutationes à corporum cælestium influxu, ceu incertissimas & vanissimas ab astrologis nugacibus confictas, non recipit medicus.

Textus Hipp.

TEstimonium huius rei manifestissimum est, si eidem homini idem medicamentum quater in anno voles exhibere: per hyemē pituitosissima

ſima tibi euomet: vere, liquidiſsima: æſtate, bilioſiſsima: in autumno, nigerrima.

Comment. Galeni.

TEſtimonium prædicti ſermonis manifeſtiſsimũ eſſe dicit, in quo ſingulos humores in ſingulis anni tẽporibus excellere docuerat, nempe quòd vomitus, ſi medicamentũ quater in anno quod illum citet, propinetur, hyeme ſit pituitoſior: in vere, humidior: æſtate, bilioſior: in autumno, nigrior.

SCHOLIA.

ANtea ſingulos humores in ſingulis anni partibus abundare probauit per excretiones varias, ſed vomitus bilioſi tãtùm in æſtate meminit: quòd ea leuitate ſua promptiùs & frequentiùs ſupra à natura & medicamento purgetur, vt Aph. 4. & 6. lib. 4. ſi ad os ventris repat. Nunc autem ſingulos humores, partibus anni ſibi familiaribus, copioſos vomi per idem medicamentum, quia tunc abundant, docet. Non quòd pituitam & bilem atram vomitu

vacuari velit, nisi eò repant. deiectione enim magis purganda sunt, vt aph. 4. & 9. li. 4. Nec te moueat, quòd omnes hos humores diuersis tēporibus ab eodē medicamento purgari ait. Id enim vi vomitus fit, quē medicamentū efficit, non medicamēti, illos humores varios ex corpore trahētis: nisi cōpositas habeat facultates, quibus humores vel multos, vel omnes attrahat, vt hiera picra Galeni, bilem & pituitā: catholicum practicis dictum, omnes humores. Solius enim aquæ tepidæ potus, eā vomitionem excitare possit omnium humorū: si tamen crassi sint, vel lenti, vel altius in tunicas vētriculi infarti, tenuātibus, incidentibus, & ex alto euocātibus egent, quæ priùs sumātur, & simul cū vomitorio, vt Gal. li. 5. vsus partiū per radiculā & oxymeli facit.

Textus Hipp.

Morbos docet Hip. partibus anni familiares li. 3. Aph.

COnuenit igitur, quum hæc ita se habeant, morbos qui hyeme augescunt, æstate finiri: qui rursus æstate augentur, hyeme desinere: qui ex ipsis non intra dierum circuitum soluantur. Circuitum verò dierum quis sit, aliàs exponam. Qui vere gignuntur

tur morbi,eos in autumno solutum iri,expectandum est: autūnales morbos,vere terminari necesse est. Quicunque verò hæc anni tempora excesserit,hūc annuum fore sciendū est.

Comment. Galeni.

INitium sententiæ, duplicem habet in græco scripturam: nonnulli loco [conuenit] legunt græcè ὀφείλει, nonnulli φιλεῖ, quod idem valet, ac par est, seu conuenit. Vtuntur enim nonnunquam voce hac, pro conuenit. Reliqua perspicua sunt. Vult enim autor morbos qui in vetustatē incidūt, & non dierum, sed mēsium circuitu fiūt, hos cōtrario anni tēpore ei quo generati sunt, hoc est, septimo mense finiri: in quo si nō soluti fuerint, annuum fieri morbū pronunciat. Porrò annuū nomē potest signare etiā eum, qui post annū primæ suæ generationis soluitur. Potest etiam eum innue-

re,qui septem annorum circuitu, vt septem mensium, finitur. Etenim in Aphorismis ita quoque dixit, Plurimi affectus puerorum iudicantur aut intra quadragesimum diem,aut intra septimum mensem,aut intra septimū annum,aut quum ad pubertatē itur.

SCHOLIA.

CONtraria contrariorū sunt remedia, vt Hippocrates lib.de flatibus,& Galenus in methodo,passim demōstrat. Morbis igitur pituitosis,id est,frigidis & humidis(Est enim pituita omnis, humor frigidus,humidus,etiā si crassus sit & lētus,lib. de causis morborū)æstas calida & sicca,est causa salubris & cōtra,æstiuos ac biliosos, id est,calidos,siccos:humiditas & frigiditas hyemis,soluit,nisi ante hyemis aduentum aliquo die decretorio(de diebus autē decretoriis Hippocrates agit aph.24.lib.2. & in aliis passim,& libro.3.prognosticôn) desierit,quæ oratio rectè æstiuis additur. Cùm enim hi ferè acuti & breues sint,ciτiq; finiantur,pauci eorum ad hyemem pertingunt. Nam si quartanæ, quæ solutu sunt difficilimæ,æstiuæ tamen sint breues. vt

Pituita quid.

Quartanæ solutu difficilimæ.

Aph.

Aph.25.lib.2.multo magis morbi alii breues erunt. Sic vernis morbis autumnus est saluber,& contrà. In iis enim tẽporibus est etiam contrarietas, siue ver calidum, humidum, cum Hippocratæ: siue tẽperatum, cũ Galeno dixeris. Nã intemperata intẽperatis & temperato sunt cõtraria. Morbis autem non modò contraria aëris temperies superueniens, est causa salubris: sed etiam ætatis,& victus ratio contraria, finem adfert, vt Aph.45.lib.2.& Aph.3.lib.3.

Textus Hipp.

ATque sic medicũ ad morbos accedere conuenit, non ignarum, singula hæc in corpore secundum anni tempus pro natura sua maximè cõstitutum, inualescere.

Comment. Galeni.

AD quid tota superior de anni tẽporibus disputatio valeat, nunc in præsenti oratione edocuit, indicans eundem quoque vsum præbere de ætatibus, locis, vitæ studiis, & quotidiana victus ratione enarratio-

nem. Nanque medicũ ad hæc omnia respicientem oportet coniicere, quis humor præpolleat aut quantitate, aut ipsius viribus, in qua potissimum cor poris particula redundet. Sic enim curationem optimè obierit, sicut in medendi institutionibus docetur. Hippocrates quum corporis nostri naturã hoc in libro proposuisset in-uenire, hac via ac ratione ad inuentionem vsus est. Primùm sanè disquisiuit, vtrum simplex, an multi-plex esset: deinde vbi inuenisset esse multiplex, simplicium in eo substan tiam qualis sit, inspexit, hoc est, quam vim habeat, vt ab aliquo patiatur, aut agat. Et huius rei gratia, anni, temporum, ætatumq; meminit, considerans quomodo elementa à se inuenta ipsis respondeant. Item inue nit & morborum solutionis præsagia, & curationes ad eosdem referen-

das

das esse scopos. At dum elementa, corpus nostrum componentia, inuestigaret, etiam † vniuersi mundi elemetorum cōmeminit, quæ reuerà sunt elementa. Dicuntur enim nonnunquam per abusionem vocabuli, cuiusque rei ad compositionem simplices, & primæ particulæ, illius rei elementa: quemadmodum musica elementa, rhythmica, geometrica, arithmetica, orationis, vocis, & demonstrationis dixerunt. Similiter etiam plaustri cētū elemēta ab Hesiodo esse dicta Plato cōmemorat in eo hemistichio Cētum lignaq; plaustri. Omnia sanè quæ sic dicūtur, singularū rerum elemēta, non adamussim simplicia sunt, & primaria: cōmunia vero omniū rerū simplicia & prima verè existūt, & propriè nominātur elementa. Hippocrates autē à qualitatibus ipsa denominat, calidum, frigidum, humidū, & siccū

† τοῦ παντός.

ficcum, non quæ media summorum sunt, sed ipsa summa, ignem videlicet, & terram, & aquam, & aërem. Hanc igitur methodum Plato censuit sibi imitandam, quum de natura animæ consideraret. Nullum enim particulare citra totius naturam exactè posse cognosci. Adscribam autem tibi ipsam Platonis dictionem, quæ hũc in modum habet. So. Animæ igitur naturam, sine totius natura intelligere te, vt conuenit, posse arbitraris? Phæ. Si sane Hippocrati ex Asclepiadarum genere credendum est, ne corporis quidẽ naturam citra hanc methodum possis. So. Rectè quidem, ô amice, dicit. attamen præter Hippocratem, ratio inspiciunda, examinandaq́; est, an ipsi cõsentiat. Phæ. Assentior. So. Et quid tandẽ Hippocrates dicit veraq́; ratio? an nõ sic? Cõsiderandum est de cuiuslibet rei natura: primùm

mùm sanè simpléxne sit, an multifor
mis, cuius nos sciẽtes esse voluerimus,
quãq; alios docere studeamus: postea
verò si simplex fuerit, facultas ipsius
inspiciũda est, quã videlicet ad quid a-
gẽdũ, itẽ quã ad patiẽdũ ab alio habe-
at. Quòd si multas habeat species, his
dinumeratis, in singulis similiter, vt
in vna, naturalis & agẽdi, & patiendi
vis inquirẽda. Verũ quũ hæc Plato sic
cõscripserit, ostendat aliquis nobis in
quo Hippocratis libro alio, quàm qui
de natura hoĩs inscribitur, methodũ
hãc sit inuenire: aut si nõ posit, nullũ
quærat fide digniorẽ, Platone testem
eius, ꝙ hic liber sit germanus. Nã præ-
ter alia Plato proximè Hippocratis
discipulis tpe successit, quorũ si cujus
liber esset, ipsum autoris nomẽ fuisset
inscriptũ. Nã priùs q̃ in Alexãdria &
Pergamo reges essent creati, qui vete-
ribus libris cõparandis vincere se mu-
tuò contẽdebãt, nõdũ opus falso fuit

inſcriptū: verū poſtq̃ præmiū capere incœperunt, qui vetuſti cuiuſdā ſcriptoris monumenta ipſis offerrēt, hac tandem ratione multa falſo titulo inſcribentes attulerunt. Verùm hi reges poſt Alexandri mortem extiterunt: Plato autē ante Alexandri principatum hæc memoriæ mandauerat, quū nullæ adhuc inſcriptiones eſſent dolo effictæ, ſed ſuū quiſque liber ſcriptorem titulo repræſentaret. Itaq; Plato fatetur, ſe ſecundum Hippocratis methodum de animæ natura cōſiderare, vt ille de corpore: fieriq́ue hoc aliter poſſe negat, antequàm totius naturā habeas cognitam. Nonnulli tantùm aberrarunt, vt tam mirabilem methodum, alterius cuiuſdam eſſe cenſerēt, eò quòd is qui primùm rem adeò magnam & grauem inuenit, demonſtrationem ipſius ſcribe... non ſit grauatus. Quomodò enim non magnū & graue cēſeas, omnium gèneratorum

cor

corruptibiliumq; corporũ elementa inuenire? quomodò nõ multò magis demõstrationibus fidẽ facere? Atque hæc in versibus ne totis quidẽ trecentis, sed multò paucioribus cõplecti potuerit. Nõ enim verisimile est Hippocratem in omnibus medicãdi prænoscendiq; inuentis, elementis tanquàm demonstratis vti, nusquã verò demonstrationẽ ipsorũ explicasse. Hæc igitur ex superfluo mihi dicta sunt, vt ostenderem, germanum Hippocratis esse librũ. Nõ tamen in hoc ceu serio ponẽdũ est studiũ, sed de veritate eorum quæ in ipso conscripta sunt, accuratè considerãdum est. Id autẽ nos in opere de elemẽtis ex Hippocratis sententia, factitauimus: Quod quũ inuidi apud omnes eruditos in pretio haberi viderẽt, frigidã † defensionẽ attulerũt, cur librum Hippocratis nõ esse dicerẽt. Porrò quòd hæc statuerit, ad illa

† ἀπολογίαν.

illaq; semper respiciēs, omnia particu laria opera cōscripserit, pro confesso habetur. Quoniā verò æmuli, vt sunt impudētes, etiā iis quæ apud omnes in cōfesso sunt, & omniū consensu probātur, cōtradicūt: idcirco alterū opus ædidi, tali inscriptū titulo. Quòd etiā in aliis operibus Hippocrates eādem habere opinionem, quam in libello de natura hominis, videatur.

SCHOLIA.

QVāquàm in morbis hi sunt minus periculosi, qui tēperiē habēt similē ætati, tēperaturæ & habitui ægri, ac etiā tēperaturæ aëris, quàm qui cū nullo horū congruūt, vt aph. 34. lib. 2. tamē solicitudo maior habēda est, vt illis causas salubres opponamus, vt morbis pituitosis, hyeme calfaciētia, siccātia: biliosis, æstate refrigerantia, humectantia. Quæ valētiora tutò his tēporibus in morbis cōgeneribus exhibētur, cùm tēpora hæc suā seruāt naturā, vt æstas caliditatē, siccitatē: hyems frigus, humiditatē.

FINIS.

